

CRNA GORA

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA
I TURIZMA

**Izvještaj o implementaciji Nacionalne strategije
biodiverziteta s Akcionim planom za period 2016-
2020.**

-izvještajni period januar 2016-decembar 2017.-

Podgorica, maj 2018. godine

IV Proleterske brigade broj 19, 81000 Podgorica
Tel: (+382) 20 446-238; Fax: (+382) 20 446-227
Web: www.mrt.gov.me

SADRŽAJ:

Spisak skraćenica	3
I) Uvod	4
II) Pregled realizacije obaveza, podaci o sprovedenim mjerama iz Strategije i analiza uspješnosti realizacije Strategije po indikatorima uspješnosti	5
III) Podaci o finansijskim sredstvima koja su uložena u zaštitu prirode	31
IV) Drugi podaci od značaja za zaštitu i očuvanje prirode u sprovođenju Strategije	32
V) Zaključna razmatranja	43

SPISAK SKRAĆENICA:

ATRIŠ-Mreža informacionih sistema
AZPŽS-Agencija za zaštitu prirode i životne sredine
BALMAS-Sistem upravljanja balastnim vodama za zaštitu Jadranskog mora
BETSA-Posmatranje ptica i ekoturizam na južnom Jadranu
BIMR-Regionalna mreža za upravljanje informacijama o biodiverzitetu i izvještavanje
BioNET-Regionalna mreža nevladinih organizacija koja se bavi zaštitom prirode
CANU-Crnogorska akademija nauka i umjetnosti
CZIP-Centar za zaštitu i proučavanje ptica
CETI-Centar za ekotoksikološka ispitivanja
CSBL-Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera
DEPM-Dnevna produkcija jaja i larvi
EU-Evropska unija
EIONET-Evropska mreža za izvještavanje o životnoj sredini
ESAV-Procjena i vrednovanje usluga ekosistema
EUGENA-Evropska mreža banki gena za animalne genetičke resurse
EFABIS-Evropska baza podataka
GIZ-Njemačko društvo za međunarodnu saradnju
IPA-Međunarodno važna područja za biljke
IUCN-Međunarodna unija za zaštitu prirode
JPNP-Javno preduzeće za nacionalne parkove
JPMD-Javno preduzeće Morsko dobro
JLS-Jedinice lokalne samouprave
KAP-Kombinat aluminijuma Podgorica
LAPBD-Lokalni akcioni plan biodiverziteta
MORT-Ministarstvo održivog razvoja i turizma
MPRR-Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
MSP-Ministarstvo saobraćaja i pomorstva
ME-Ministarstvo ekonomije
MUP-Ministarstvo unutrašnjih poslova
MF-Ministarstvo finansija
NSB-Nacionalna strategija biodiverziteta
NAP-Nacionalni akcioni plan
NVO-Nevladine organizacije
ORF BD-Otvoreni regionalni fond za jugoistočnu Evropu-Biodiverzitet
PROCON-Nacionalna jedinica za implementaciju projekata iz oblasti komunalnih djelatnosti i zaštite životne sredine
PPOV-Postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda
PPCG-Prostorni plan Crne Gore
SPU-Strateška procjena uticaja na životnu sredinu
TEM-Prekogranično upravljanje ekosistemom
UN-Ujedinjene nacije
UNDP-Program Ujedinjenih nacija za razvoj
UNESCO-Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu
UŠ-Uprava šuma
UIP-Uprava za inspekcijske poslove
UPS-Uprava pomorske sigurnosti

I) UVOD

Vlada Crne Gore je na 142. sjednici održanoj 21.01.2016. donijela Nacionalnu strategiju biodiverziteta s Akcionim planom za period 2016-2020. (u daljem tekstu: NSB). U skladu sa članom 10 Zakona o zaštiti prirode („Sl. list CG“ br. 54/16) NSB je definisana kao ključni dokument zaštite prirode kojim se određuju dugoročni ciljevi i smjernice očuvanja biološke i predione raznovrsnosti. NSB, takođe, podržava i integriše globalne ciljeve zaštite biodiverziteta usvojene u okviru UN Konvencije o zaštiti biodiverziteta sa Aiči ciljevima.

NSB definiše **7 strateških** i **21 operativni cilj** za period 2016–2020. sa pratećim mjerama. U okviru Akcionog plana definisane su i razrađene **62 mjere** za očuvanje predione raznovrsnosti i zaštitu i održivo upravljanje biodiverzitetom. **Sedam (7) definisanih strateških ciljeva u okviru NSB su:**

- A) Do 2020. zaštita biodiverziteta je u praksi jedan od nekoliko najznačajnijih društvenih i političkih prioriteta u ukupnom razvoju;
- B) Biodiverzitet se štiti multidisciplinarnim i multisektorskim pristupom;
- C) Efikasan mehanizam finansiranja zaštite biodiverziteta je postignut kao i prelaz ka održivoj ekonomiji biodiverziteta (kao dijelu zelene ekonomije) do 2020;
- D) Registrovano je značajno smanjenje identifikovanih direktnih pritisaka na biodiverzitet do 2020;
- E) Do 2020. stvoreni su preduslovi i sprovede se ciljne mjere za zaštitu biodiverziteta;
- F) Do 2020. kreirana je ekološka infrastruktura kao osnova očuvanja nacionalnog biodiverziteta;
- G) Znanje o biodiverzitetu je unaprijedjeno i sistematizovano, i kroz razvijene mehanizme široko i ravnopravno dostupno.

Takođe, shodno članu 12 Zakona o zaštiti prirode („Sl. list CG“, br. 54/16) definisana je obaveza izvještavanja o sprovođenju NSB na dvogodišnjem nivou praćenjem sprovođenja Akcionog plana, kao i to da Izvještaj o sprovođenju NSB razmatra i usvaja Vlada Crne Gore. Ovaj izvještaj izrađuje organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine (Agencija za zaštitu prirode i životne sredine-AZPŽS) na osnovu podataka o sprovedenim mjerama iz Strategije i Izvještaja o sprovođenju Lokalnih akcionih planova biodiverziteta (LAPBD).

Zakonom o zaštiti prirode definisan je sadržaj Izvještaja koji treba da sadrži sljedeće:

- podatke o sprovedenim mjerama iz NSB;
- analizu uspješnosti realizacije NSB mjerenog indikatorima uspješnosti;
- procjenu potrebe za izmjenama i dopunama NSB;
- podatke o finansijskim sredstvima koja su uložena u zaštitu prirode, i
- druge podatke od značaja za zaštitu i očuvanje prirode u sprovođenju NSB.

Predhodni, tj. Peti Izvještaj o sprovođenju Strategije koja je važila za period 2011-2015. usvojen je od strane Vlade Crne Gore u decembru 2015.

II) PREGLED REALIZACIJE OBAVEZA, PODACI O SPROVEDENIM MJERAMA IZ STRATEGIJE I ANALIZA USPJEŠNOSTI REALIZACIJE STRATEGIJE PO INDIKATORIMA USPJEŠNOSTI

STRATEŠKI CILJ 1: DO 2020. ZAŠTITA BIODIVERZITETA JE U PRAKSI JEDAN OD NEKOLIKO NAJZNAČAJNIJIH DRUŠTVENIH I POLITIČKIH PRIORITETA U UKUPNOM RAZVOJU

Biodiverzitet nije "stran i nerazumljiv" pojam koji ograničava razvoj

Operativni cilj 1: Društvo prepoznaje koristi od biodiverziteta i potrebu prioritetne zaštite

Mjera 1: Priprema i implementacija programa edukacije i obuke za pitanja zaštite, održivog korišćenja i pravedne raspodjele koristi od biodiverziteta u školama

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Usvojen program edukacije

Nosilac: MORT, MP, AZPŽS, NVO

Status realizacije: Kontinuirano se realizuje u svim školama od 2013.

Komentar: U svim vaspitno-obrazovnim ustanovama implementiraju se međupredmetne teme. Jedna od međupredmetnih tema je Biodiverzitet. Ciljevi i sadržaji učenja u ovoj temi implementiraju se kroz sljedeće obrazovno-vaspitne teme:

1. Biološka raznovrsnost (genetski, diverzitet vrsta, ekosistemski);
2. Dezertifikacija, degradacija zemljišta;
3. Planine, šume, pećine, kanjoni, agrobiodiverzitet;
4. Kopneni vodeni ekosistemi;
5. Obalna područja i morska staništa;
6. Zaštita biodiverziteta;

Do sada je 25% vaspitača prošlo programe obuke za implementaciju obrazovanja za održivi razvoj (30% nastavnika u osnovnim i 20% nastavnika u srednjim školama). Svi direktori vaspitno-obrazovnih ustanova su, takođe, prošli programe obuke. Zavod za školstvo je izradio, školama distribuirao i na svom sajtu objavio Metodološka uputstva za implementaciju sadržaja održivog razvoja. U saradnji sa REC-om objavljen je i školama distribuiran didaktički materijal za nastavnike i učenike

Zeleni

paket.

http://www.zzs.gov.me/rubrike/obrazovanje_odrzivi_razvoj/.

Mjera 2: Osnivanje i formalizovanje (od strane Upravljača RP i NP) tijela za saradnju sa lokalnom populacijom i biznisima u zaštićenim područjima (socio-ekonomski forumi)

Period i rok za realizaciju: 2016.

Indikator ostvarenja: Broj nacionalnih i regionalnih parkova koji su osnovali Savjetodavno tijelo

Nosilac: JPNPCG, MORT, Upravljači, JPMD

Status realizacije: Realizovano.

Komentar: Osnivanjem Parka prirode "Piva" formirano je i Savjetodavno tijelo sastavljeno od različitih činilaca i to predstavnika MORT, MPRR, predstavnika lokalnog stanovništva, JPNP, UNDP, Skupštine opštine Plužine, lokalnih preduzetnika i NVO sektora.

U odnosu na aktivnosti JPNP, u izvještajnom periodu, održana su 3 sastanka Socio-ekonomskih savjeta (NP Durmitor, NP Biogradska gora, NP Lovćen).

Osnivanje Savjetodavnog tijela u okviru Regionalnog parka Komovi za teritoriju Glavnog grada biće definisano Planom upravljanja Regionalnim parkom, čija je izrada u toku.

STRATEŠKI CILJ 2: BIODIVERZITET SE ŠTITI MULTIDISCIPLINARNIM I MULTISEKTORSKIM PRISTUPOM

Operativni cilj 2: Društvo prepoznaje koristi od biodiverziteta i potrebu prioritetne zaštite

Mjera 3: Sprovođenje mehanizma ocjene prihvatljivosti

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Broj sprovedenih ocjena prihvatljivosti

Nosilac: AZPŽS

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: Shodno Zakonu o zaštiti prirode (Sl. CG, br.54/16) član 46, Ocjena prihvatljivosti se sprovodi za područja ekološke mreže. Na osnovu pomenutog Zakona donesen je Pravilnik o bližem sadržaju Studije o ocjeni prihvatljivosti za područje ekološke mreže ("Sl. list CG", br. 45/17). Na ovaj način stvorene su pravne pretpostavke za sprovođenje mehanizma ocjene prihvatljivosti kada bude uspostavljena NATURA 2000 mreža. Međutim, kako ekološka mreža još uvijek nije identifikovana i proglašena, mjera još uvijek nije u primjeni.

Mjera 4: Puna integracija biodiverziteta u stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu (SPU), uključujući i izražavanje zaštite specifične vrijednosti i usluga koje pruža predmetni biodiverzitet

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Broj SPU sa uključenom procjenom vrijednosti biodiverziteta i usluga koje pruža

Nosilac: AZPŽS, MORT, Ministarstva, organi uprave, javna preduzeća, ostali

Status realizacije: Kontinuirano se realizuje.

Komentar: U izvještajnom periodu sprovedeno je 7 postupaka SPU na životnu sredinu, i izdato je 7 saglasnosti na SPU Izvještaj, i to:

- SPU Izvještaj Prostorno urbanističkog plana Opštine Ulcinj;
- SPU Izvještaj DPP-a TE Pljevlja;
- SPU Izvještaj Programa istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju Crne Gore;
- SPU Izvještaj Strategije upravljanja vodama Crne Gore;
- SPU Izvještaj Državne studije lokacije "Dio Sektora 22";
- SPU Izvještaj Master plana gasifikacije Crne Gore;
- SPU Izvještaj Izmjena i dopuna Detaljnog prostornog plana za koridor dalekovoda 400 kv sa optičkim kablom od Crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabal 500 kv sa optičkim kablom Italija–Crna Gora, a u djelu detaljne razrade lokacije za trafostanicu i konvertorsko postrojenje Blato u Lastvi Grbaljskoj.

Trenutno je u proceduri jedan SPU postupak za DSL Sektor 1 "- Rt Kobila–Njivice-ušće Sutorine".

Međutim, i pored sprovođenja SPU planova i programa na životnu sredinu, stepen uključivanja mjera koje se odnose na biodiverzitet nije moguće procijeniti.

Mjera 5: Ugradnja mjera i smjernica zaštite biološkog diverziteta u strategije, zakone, propise, programe i planove iz razvojnih sektora

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Broj strategija, zakona, propisa, planova i programa sa ugrađenim mjerama i smjernicama zaštite biodiverziteta

Nosilac: Ministarstva, organi uprave, javna preduzeća, ostali

Status realizacije: Kontinuirano se realizuje.

Komentar: Pogledati odgovor za mjeru br. 4.

Dodatno, u izvještajnom periodu usvojena su sljedeća dokumenta i akti po ovom pitanju, i to:

- Prostorni plan za područje posebne namjene NP "Durmitor" (Sl.list CG 47/16),
- Zakon o zaštiti prirode (Sl.list CG 54/16),
- Pravilnik o bližem sadržaju Studije o ocjeni prihvatljivosti za područje ekološke mreže ("Sl. list CG", br. 45/17),
- Pravilnik o kriterijumima za utvrđivanje područja ekološke mreže ("Sl. list CG", br. 45/17),
- Pravilnik o bližim uslovima za promet zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva ("Sl.list CG", br. 61/17).

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 18.11.2016. usvojila petogodišnje Planove upravljanja nacionalnim parkovima za period 2016-2020.

Mjera 6: Novi LAPBD usvojeni i primjenjuju se

Period i rok za realizaciju: 2016-2017.

Indikator ostvarenja: 23 opštine usvojile nove i unaprijedile postojeće LAPBD.

Nosilac: JLS, MORT

Status realizacije: Djelimično realizovano.

Komentar: U izvještajnom periodu usvojen je LAPBD u Prijestonici Cetinje u maju 2016, za period 2016-2020. i LAPBD za Glavni Grad Podgorica (sjednica Skupštine Glavnog grada održana 27.12.2017.). Opština Bijelo Polje je tokom 2017. pristupila izradi istog i očekuje se skoro organizovanje Javne rasprave. Opština Tivat i Opština Mojkovac planiraju početak izrade ovog dokumenta. U opštini Danilovgrad, takođe je u planu izrada LAPBD do kraja 2018.

U periodu prije 2016. Usvojena su 4 LAPBD (Pljevlja, Žabljak, Tivat i Kotor).

Mjera 7: Podrška integraciji biodiverziteta kod pripreme SPU, planova i programa i drugih dokumenata kroz jačanje međusektorske saradnje

Period i rok za realizaciju: 2016.

Indikator ostvarenja: U cilju poboljšanja vertikalne i horizontalne komunikacije, pružati pomoć oko informacija o biodiverzitetu za potrebe strana koje su obavezne da primijene neke od mehanizama za integraciju biodiverziteta u razvojne aktivnosti (SPU, ocjena prihvatljivosti i sl.).

Nosilac: AZPŽS

Status realizacije: Kontinuirano se realizuje/realizovano

Komentar: Pogledati odgovor za mjeru br. 4.

Operativni cilj 3: Opšta mobilizacija resursa postignuta, kao i efikasno multisektorsko praćenje realizacije NSB

Mjera 8: Tijelo za saradnju sa naučnom i stručnom javnošću, NVO i JLS osnovano i operativno (Forum za biodiverzitet)

Period i rok za realizaciju: 2016-2017.

Indikator ostvarenja: Forum formiran i operativan

Nosilac: MORT, AZŽS

Status realizacije: Nerealizovano

Komentar: Nije bilo aktivnosti po ovom pitanju u izvještajnom periodu.

Mjera 9: Praćenje implementacije NSB 2016-2020 od strane Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i klimatske promjene

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Implementacija druge NSB razmatra se na Nacionalnom savjetu za održivi razvoj i klimatske promjene najmanje jednom godišnje.

Nosilac: MORT, AZPŽS, MPRR.

Status realizacije: Kontinuirano se realizuje.

Komentar: Informacija o implementaciji NSB uvrštena je u dnevni red naredne, 34. sjednice, Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i klimatske promjene.

STRATEŠKI CILJ 3: EFIKASAN MEHANIZAM FINANSIRANJA ZAŠTITE BIODIVERZITETA JE POSTIGNUT KAO I PRELAZ KA ODRŽIVOJ EKONOMIJI BIODIVERZITETA DO 2020.

Investirajmo u budućnost i naš prirodni kapital

Operativni cilj 4: Postizanje održivog finansiranja zaštite biodiverziteta

Mjera 10: Kontinuirano izdvajanje javnih finansija za zaštitu biodiverziteta

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Povećanje izdvajanja vršiče se u skladu sa stanjem u javnim finansijama.

Nosilac: MF, MORT, Ministarstva, organi uprave, javna preduzeća, ostali

Status realizacije: Kontinuirano se realizuje.

Komentar: Sredstva koja se izdvajaju kontinuirano u budžetima državnih institucija po pitanju zaštite biodiverziteta su sljedeća:

- U budžetu AZPŽS, u 2016. u svrhu monitoringa stanja biodiverziteta izdvojeno je €15.000, a u 2017. €20.000.
- JPMD je u svrhu, upravljanja, održavanja i unaprijeđenja infrastrukture na Tivatskim solilima uložilo u 2016. €31.700, a u 2017. izdvojeno je €41.774,55.
- Ukupan budžet JPNP iznosio je za 2016. €2.374.570, a za 2017. €2.640.527, pri čemu nije moguće izdvojiti tačna sredstva koja idu na mjere zaštite.

Kad su u pitanju lokalne uprave dostupni podaci dati su u dijelu "Drugi podaci od značaja za zaštitu i očuvanje prirode u sprovođenju strategije".

Mjera 11: Javno finansiranje za biodiverzitet u budžetima relevantnih državnih institucija jasno označeno

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Sve budžetske jedinice (one koje imaju) jasno su označile u budžetu izdvajanja za biodiverzitet.

Nosilac: MF, Ministarstva i institucije.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti po ovom pitanju.

Mjera 12: Uspostavljena koordinacija i praćenje javnog i drugog (donacije, NGO, Univerziteti, itd.) finansiranja zaštite biodiverziteta

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Godišnji izvještaji o implementaciji NSB sadrže detaljne podatke o svim sprovedenim aktivnostima u finansiranju biodiverziteta.

Nosilac: MORT, Ministarstva, organi uprave, javna preduzeća, NVO, Univerzitet.

Status realizacije: Realizovano (djelimično).

Komentar: Dostupni podaci o finansiranju zaštite biodiverziteta dati su u poglavlju "Podaci o finansijskim sredstvima koja su uložena u zaštitu prirode". Međutim organizovan sistem koordinacije i praćenja javnog i drugog finansiranja zaštite biodiverziteta nije još uvijek uspostavljen.

Mjera 13: Istraživanje modela za osnivanje i finansiranje fonda za biodiverzitet (ili posebnog podračuna)

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2018.

Indikator ostvarenja: Analiza pripremljena i postignuta saglasnost o stvaranju fonda za biodiverzitet u okviru nacionalnog fonda za životnu sredinu ili kao posebnog podračuna.

Nosilac: MF, MORT.

Status realizacije: Kontinuirano se realizuje.

Komentar: U Zakonu o životnoj sredini ("Sl. list CG", br. 52/16) koji se primjenjuje od avgusta 2016. razrađene su odredbe vezane za uspostavljanje Eko fonda koji će osnovati Vlada Crne Gore. Ideja osnivanja i funkcionisanja Eko fonda podrazumijeva da sredstva prikupljena od strane subjekata koji obavljaju aktivnosti koje zagađuju životnu sredinu, budu namjenski plasirana u programe i projekte u oblasti zaštite životne sredine na državnom i lokalnom nivou.

Imajući u vidu obavezu primjene Zakona o životnoj sredini u dijelu obaveze osnivanja Eko fonda, a posebno uvažavajući potrebu da se obezbijede stabilni i stalni izvori finansiranja aktivnosti u oblasti životne sredine uključujući i zaštitu prirode, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u saradnji sa UNDP-ijem započelo realizaciju aktivnosti po ovom pitanju. Nakon sprovedenog tenderskog postupka u martu 2017. od strane UNDP-ija, izabran je Energetski Institut Hrvoje Požar koji je zaključno sa novembrom 2017. pripremio sveobuhvatni Program uspostavljanja Eko-fonda sa predlogom najboljeg modela funkcionisanja istog u Crnoj Gori. Shodno roku datom u Zakonu o životnoj sredini, Eko fond bi trebalo da bude osnovan do sredine 2018.

Operativni cilj 5: Integracija održive ekonomije biodiverziteta u glavne tokove nacionalnih i sektorskih politika, strategija i planova

Mjera 14: Mjere za postizanje održive ekonomija biodiverziteta uključene su u druge nacionalne i sektorske strategije i planove

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Broj sektorskih strategija i planova koje uključuju mjere za postizanje održive ekonomije biodiverziteta (kao dijela zelene ekonomije).

Nosilac: Ministarstva, organi uprave, javna preduzeća, ostali.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti po ovom pitanju.

Operativni cilj 6: Korišćenje konkretnih fiskalnih, tržišnih i instrumenata politike zasnovanih na cijenama kao podrške za očuvanje biološke raznovrsnosti, održivu proizvodnju i potrošnju

Mjera 15: Istraživanje mogućnosti za ekološko-fiskalne transfere ili efikasnije izdvajanje sredstava iz državnog budžeta za lokacije ili sektore koji igraju ključnu ulogu u održavanju biodiverziteta i ekosisteme koji proizvode šire koristi za društvo i ekonomiju

Period i rok za realizaciju: 2016-2018.

Indikator ostvarenja: Pripremljena analiza mogućnosti za ekološko-fiskalne transfere ili efikasnije izdvajanje sredstava iz državnog budžeta za potrebe biodiverziteta.

Nosilac: MF, MORT, Ministarstva, organi uprave, javna preduzeća, ostali.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti po ovom pitanju.

STRATEŠKI CILJ 4: REGISTROVANO JE ZNAČAJNO SMANJENJE IDENTIFIKOVANIH DIREKTNIH PRITISAKA NA BIODIVERZITET DO 2020.

Omogućimo životu da se nesmetano razvija

Operativni cilj 7: Smanjenje pritisaka iz sektora: prostorno planiranje/građevinarstvo/

Mjera 16: Imperativna primjena mjera kompenzacije za izgubljeno stanište

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Površina izmijenjenih zaštićenih područja (staništa) kojima je degradiran status zaštite (površine) i površina novih područja (staništa) koja su rezultat kompenzatorne mjere.

Nosilac: MORT, AZPŽS, JLS

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: Shodno Zakonu o zaštiti prirode (Sl.CG, br.54/16) član 53, kompenzatorne mjere se sprovode za područja ekološke mreže u slučaju utvrđivanja javnog interesa nakon postupka sprovođenja ocjene prihvatljivosti. Kako područja ekološke mreže nisu još uvijek identifikovana, definisana mjera još uvijek nije mogla biti u primjeni.

Mjera 17: Obaveza izrade bazne studije (stručne podloge) biodiverziteta prilikom izrade planske dokumentacije u cilju smanjenja uticaja urbanizacije na biodiverzitet

Period i rok za realizaciju: 2017-2018.

Indikator ostvarenja: Obaveza izrade bazne podloge uvrštena u zakonski okvir.

Nosilac: MORT

Status realizacije: Realizovano.

Komentar: Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Sl. list CG", br. 064/17) u članu 21 predviđa obezbjeđenje baznih studija.

Mjera 18: Nivo prečišćavanja otpadnih voda u obalnom području (posebno Bokotorskom zalivu) garantuje očuvanje morskog biodiverziteta

Period i rok za realizaciju: 2016-2019.

Indikator ostvarenja: Nivo prečišćavanja otpadnih voda za sve primorske opštine veći od 90%.

Nosilac: MORT, PROCON, JLS

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: Shodno novom Zakonu o komunalnim otpadnim vodama ("Sl. list CG", br. 2/2017"), rok za izgradnju sistema za prečišćavanje otpadnih voda zavisiće od veličine aglomeracije, tj. broja stanovnika. S tim u vezi, krajnji rok, shodno Zakonu, za izgradnju svih postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda je 2029.

U izvještajnom periodu postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda za Tivat i Kotor, koje je locirano na teritoriji opštine Tivat, počelo je sa radom u avgustu 2016. U toku je proširenje kanalizacione mreže i priključivanje što većeg broja korisnika na gradsku kanalizacionu mrežu.

Takođe, postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda pušteno je u probni rad tokom 2017. i u Herceg Novom.

Tačan procent nivoa prečišćavanja otpadnih voda shodno obavezama izvještavanja po novom Zakonu o komunalnim otpadnim vodama ("Sl. list CG, br. 2/2017") biće dostupan u julu 2018.

Operativni cilj 8: Smanjenje pritisaka iz sektora: zaštita životne sredine/komunalne djelatnosti

Mjera 19: Smanjen uticaj zagađenja prirodnih recipijenata u Crnoj Gori

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Stepenn prečišćavanja otpadnih voda na nivou države veći od 70%.

Nosilac: MORT, PROCON, JLS.

Status realizacije: Realizuje se u kontinuitetu.

Komentar: Shodno novom Zakonu o komunalnim otpadnim vodama ("Sl. list CG", br. 2/2017"), rok za izgradnju sistema za prečišćavanje otpadnih voda zavisiće od veličine aglomeracije, tj. broja stanovnika. S tim u vezi, krajnji rok, shodno Zakonu, za izgradnju svih postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda je 2029.

Prema Zakonu o upravljanju komunalnim otpadnim vodama, koji prenosi Direktivu o upravljanju komunalnim otpadnim vodama, predviđeno je da će geografske granice, broj i kapacitet aglomeracija utvrditi MORT, u posebnom aktu, što je i urađeno. U skladu sa Pravilnikom o geografskim granicama, broju i kapacitetu aglomeracija ("Sl. list CG", br. 078/17), u Crnoj Gori je identifikovano 35 aglomeracija, od kojih su 34 sa opterećenjem preko 2000 ES. Od ukupnog broja stanovnika koji žive u Crnoj Gori u aglomeracijama se nalazi 496.558 stanovnika. Postoji 8 operativnih postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) od kojih 5 sa sekundarnim tretmanom (Podgorica, Mojkovac, Žabljak, Kotor i Tivat (zajedničko)), dok su 3 sa tercijarnim tretmanom (Nikšić, Budva i Herceg Novi). U toku je izgradnja još 2 PPOV-a (Berane i Pljevlja). Prema Zakonu o upravljanju komunalnim otpadnim vodama, nivoi prečišćavanja su usklađeni sa Direktivom o upravljanju komunalnim otpadnim vodama, u skladu sa prihvatljivošću primaoca. PPOV u Podgorici nije u skladu sa EU standardima, dok u drugim opštinama jeste. Međutim, 22. IX 2017. potpisan je Ugovor o projektovanju i izgradnji novog PPOV sa tercijarnim tretmanom za Glavni grad Podgorica. U toku je izgradnja PPOV u mnogim opštinama, kao i radovi na izgradnji/rekonstrukciji kanalizacionih sistema u skladu sa standardima EU. Takođe, Odluka o osjetljivim područjima usvojena je u II kvartalu 2017.

Tačan procenat nivoa prečišćavanja otpadnih voda shodno obavezama izvještavanja po novom Zakonu o komunalnim otpadnim vodama ("Sl. list CG, br. 2/2017") biće dostupan u julu 2018.

Mjera 20: Smanjenje zagađenja prouzrokovanih odlagalištima industrijskog opasnog otpada

Period i rok za realizaciju: 2016-2018.

Indikator ostvarenja: Najmanje 2 lokacije sa opasnim otpadom (Bijela i KAP) su sanirane i ne predstavljaju prijetnju po biodiverzitet obalnog područja i NP Skadarsko jezero.

Nosilac: AZPŽS, MORT, Ministarstva, organi uprave, ostali.

Status realizacije: U kontinuitetu se realizuje.

Komentar: U sklopu projekta koji je podržan od strane Svjetske banke "Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje" (remedijacija 4 lokacije na kojima se nalazi opasni

industrijski otpad), javni poziv za izbor izvođača radova na remedijaciji Brodogradilišta Bijela objavljen je 11.09.2017. U prvom kvartalu 2018. završen je proces evaluacije najpovoljnijeg ponuđača za izvođenje aktivnosti remedijacije lokacije, i isti je izabran. Očekuje se da će projekat remedijacije Brodogradilišta Bijela biti realizovan do kraja 2019.

Kad je riječ o KAP-u, u cilju realizacije Zaključaka Vlade br. 07-1133, kojim su Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo finansija i Ministarstvo ekonomije u obavezi da pripreme Plan aktivnosti vezanih za remedijaciju lokacije KAP-a, formirana je Radna grupa koja radi na sagledavanju svih činjenica neophodnih za izradu plana i koja je dužna da sačini Informaciju/Plan aktivnosti za KAP i isti dostavi Vladi na razmatranje i usvajanje do kraja juna 2018. U toku je realizacija ova aktivnosti.

Operativni cilj 9: Održiva poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda

Mjera 21: Integrisati ciljeve zaštite vrsta i staništa u planove razvoja šuma

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2018.

Indikator ostvarenja: Broj planova sa integrisanim ciljevima zaštite vrsta i staništa.

Nosilac: MPRR, AZZS, MORT.

Status realizacije: U toku je realizacija/nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu donešeno je za pet gazdinskih jedinica pet Programa gazdovanja šumama gdje su integrisani opšti uslovi zaštite prirode koji sadrže i ciljeve zaštite vrsta i staništa, koje izdaje AZPŽS.

Do sada nije urađen nijedan plan razvoja šuma. Planira se da se urade 3 Plana razvoja šuma i to za opštine: Mojkovac, Pljevlja i Rožaje. U tim planovima integrisaće se ciljevi zaštite vrsta i staništa.

Mjera 22: Identifikovati mjere zaštite od šumskih požara u zaštićenim područjima i integrisati ih u nacionalne politike zaštite od požara

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Broj Planova upravljanja koji sadrže harmonizovane i dogovorene mjere zaštite od požara na nacionalnom nivou.

Nosilac: JPNP, upravljači zaštićenih područja, MPRR, MUP, JLS.

Status realizacije: U kontinuitetu se realizuje.

Komentar: Vlada je krajem decembra 2017. usvojila Strategiju za smanjenje rizika od katastrofa u Crnoj Gori sa Akcionim planom za period 2018-2023. Koordinator sprovođenja ove Strategije je MUP (Direktorat za vanredne situacije). Uprava za šume izrađuje tzv. Preduzetne planove zaštite šuma od požara u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ("Sl. list", br. 54/2016). Takođe, Preduzetne planove rade i svi pravni subjekti čija je djelatnost vezana za šume. Ove planove usvaja MUP i ažuriraju se svake godine.

Dodatno, JPNNP izradili su dopune Planova protivpožarne zaštite u 5 nacionalnih parkova. Međutim, potrebno je dalje usaglašavanje Planova protivpožarne zaštite sa važećim zakonodavstvom.

Takođe, Uprava za šume-Područna jedinica Pljevlja uradila je Plan zaštite šuma od požara za 2016. i 2017. za P.J. Pljevlja.

U planu je da navedene mjere budu sastavni dio Plana upravljanja Regionalnim parkom Komovi za teritoriju Glavnog grada, čija je izrada u toku.

Mjera 23: Sprovođenje mjera Akcionog plana za borbu protiv bespravnih aktivnosti u šumarstvu

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Povećanje procenta drvne mase koja je posiječena sa urednom dokumentacijom i žigom doznake.

Nosilac: MPRR, UŠ.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U prethodnom periodu (2009-2013.) važio je Nacionalni akcioni plan za borbu protiv bespravnih aktivnosti u šumarstvu (NAP), nakon čega nije donešen novi Akcioni plan. Ova oblast je pokrivena primjenom odredbi zakonskih i podzakonskih akata iz oblasti šumarstva. U narednom periodu u planu je izrada novog Akcionog plana za borbu protiv bespravnih aktivnosti u šumarstvu. Za tretirani period legalno posječena drvna masa, realizacijom Izvođačkih projekata, uglavnom je na nivou prethodnog perioda sa blagim povećanjem. Obim evidentiranih i procesuiranih bespravnih sječa i drugih bespravnih aktivnosti na nivou je prethodnih godina, dok je broj podnesenih krivičnih prijava protiv počinilaca bespravnih radnji za tretirani period nešto veći, što znači pojačanu aktivnost nadležnih službi zaštite šuma.

Mjera 24: Raskid koncesionih ugovora na područjima gdje koncesionari nijesu u stanju da ispune ugovorene obaveze (posebno u pogledu sprovođenja svih potrebnih mjera u sistemu gazdovanja šumama)

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Broj raskinutih koncesija u odnosu na broj neostvarenih planova.

Nosilac: MPRR, MF, AZPŽS.

Status realizacije: Kontinuirano se realizuje.

Komentar: Broj regularno vremenski isteklih Ugovora u izvještajnom periodu je 24, dok raskinutih ugovora iz drugih razloga nije bilo.

Mjera 25: Unaprijediti održivo korišćenje nedrvenih proizvoda

Period i rok za realizaciju: 2016-2018.

Indikator ostvarenja: Godišnje količine sakupljenih nedrvenih proizvoda dio su izvještaja o stanju životne sredine.

Nosilac: MPRR, UŠ, MORT, AZPŽS.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: Evidencije godišnjih izvještaja za tretirani period nijesu u cjelosti kompletne i nijesu još uvijek dio Izvještaja o stanju životne sredine. U pomenutom periodu za otkup nedrvenih šumskih proizvoda naplaćeni su vrlo mali dijelovi i u toku je izrada akata koji će poboljšati stanje u ovoj oblasti.

Mjera 26: Borba protiv nelegalnog lova i ribolova

Period i rok za realizaciju: 2016-2020.

Indikator ostvarenja: Broj podnijetih prijava po godinama.

Nosilac: UIP, MUP.

Status realizacije: U kontinuitetu se realizuje.

Komentar: Uprava za šume kao korisnik lovišta za posebne namjene nije imala podnijetu nijednu prijavu, niti ima pokazatelja da ima nelegalnog lova, a sve podkrepljuje činjenica da je uvećano brojno stanje divljači.

Inspekcija za ribarstvo ranije je funkcionisala pod okriljem UIP. Međutim, usvajanjem Zakona o izmjenama i dopunama zakona o inspekcijskom nadzoru ("Sl. list CG", br 52/16) u avgustu 2016, inspekcija za ribarstvo vraćena je pod okrilje MPRR, čime su stvoreni preduslovi za efikasniji inspekcijski nadzor i kontrolu.

Kada je u pitanju broj podnijetih prijava po pitanju ribarstva, navodimo sljedeće podatke:

- ♦ slatkovodno ribarstvo:

U 2016. izvršeno je 327 kontrola i utvrđene su 72 nepravilnosti. U periodu januar-maj 2017. izvršeno je 127 kontrola i utvrđeno 40 nepravilnosti.

- ♦ morsko ribarstvo:

U 2016. podnijeto je 146 prekršajnih naloga i 18 prekršajnih prijava. U periodu januar-septembar 2017. podnijeto je 26 prekršajnih naloga, 15 prekršajnih prijava i 1 krivična prijava.

Mjera 27: Smanjenje uticaja podvodnih aktivnosti na biodiverzitet

Period i rok za realizaciju: 2017-2018.

Indikator ostvarenja: Donešen i sprovodi se program harmonizovanih aktivnosti za suzbijanje nelegalnih podvodnih aktivnosti.

Nosilac: MORT, JPMD, MPRR, MUP, RRCB, MUP.

Status realizacije: U kontinuitetu se realizuje.

Komentar: U junu 2017. u skladu sa zaključkom Vlade formirana je Radna grupa za suzbijanje upotrebe eksplozivnih naprava i drugih nedozvoljenih alata u svrhu ulova ribe, pa samim tim i na nelegalne podvodne aktivnosti u svrhu ulova ribe. Radna grupa je formirana sa ciljem efikasnijeg djelovanja nadležnih institucija u rješavanju navedenog problema. Dogovoreno je da predstavnici Radne grupe u kontinuitetu i koordinirano, 24 časa dnevno, sprovode i prate kontrolu ribolovnih aktivnosti na cijeloj teritoriji Crne Gore. U cilju suzbijanja nelegalnog ribolova, naročito upotrebom eksplozivnih naprava (dinamita, agregata) i drugih nedozvoljenih alata i opreme, posebna pažnja biće usmjerena na identifikovanje i procesuiranje počinitelja, kao i razotkrivanje kompletnog lanca nabavke eksplozivnih sredstava i drugih protivzakonitih alata koji se koriste u ovim ilegalnim radnjama. U sastavu Radne grupe su predstavnici: Direktorata za ribarstvo MPRR, Uprave policije, Instituta za biologiju mora, JPNP, Uprave pomorske sigurnosti i Univerziteta Crne Gore (Prirodno-matematičkog fakulteta), JPMD, Državnog tužilaštva, nevladinih organizacija iz ove oblasti i grupa građana.

Do sada su održana dva sastanka radi praćenje postignutih ciljeva ove grupe, a u toku je izrada Akcionog plana za suzbijanje upotrebe eksplozivnih naprava i drugih nedozvoljenih alata u svrhu ulova ribe.

Mjera 28: Smanjenje uticaja nelegalne eksploatacije šljunka i pijeska

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Broj podnijetih prijava po godinama.

Nosilac: UIP, MUP.

Status realizacije: U kontinuitetu se realizuje.

Komentar: U pogledu eksploatacije riječnih nanosa u 2016. izvršeno je 218 inspekcijskih pregleda (po inicijativi, redovnih, kontrolnih). Ukupno ukazivanja je bilo 25, 3 rješenja, 9 prekršajnih naloga i 2 krivične prijave. Za period januar – jun 2017. po istom pitanju izvršeno je 154 inspekcijih pregleda (po inicijativi, redovnih, kontrolnih). Ukupno ukazivanja je bilo 23, 5 rješenja, 5 prekršajnih naloga i 6 krivičnih prijava.

Mjera 29: Integracija mjera zaštite biodiverziteta u buduće planove upravljanja rječnim slivovima

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Planovi upravljanja rječnim slivovima sadrže mjere zaštite biodiverziteta.

Nosilac: MPRR, MORT, AZPŽS.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: Aktivnosti na izradi Planova upravljanja rječnim slivovima su u toku kroz IPA projekat "Jačanje kapaciteta za implementaciju Okvirne direktive o vodama u Crnoj Gori". Projekat je počeo početkom 2017. i trajaće tri godine. Planovi će

integrirati mjere zaštite biodiverziteta i predmet su strateške procjene uticaja na životnu sredinu.

Operativni cilj 10: Smanjenje pritiska iz sektora: saobraćaj, energetika i izgradnja infrastrukture

Mjera 30: Ugradnja mjera zaštite biodiverziteta u proces planiranja i izgradnje saobraćajne infrastrukture (planiranje i izgradnja bio-koridora, prolaza, zelenog pojasa duž puteva i smanjenja zagađenja sa puteva), posebno autoputa Bar-Boljare i Jadransko-jonskog autoputa

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Broj planiranih i izgrađenih objekata na putnoj infrastrukturi u svrhu zaštite biodiverziteta.

Nosilac: MSP, AZPŽS, MORT, ME, MF.

Status realizacije: U kontinuitetu se realizuje.

Komentar: Kontrolu integracija mjera zaštite biodiverziteta za sada je moguće sprovesti samo kroz mehanizam Strateške procjene uticaja projekata na životnu sredinu za planove i programe i Procjene uticaja projekata na životnu sredinu za projekte. U Izvještajnom periodu vezano za planove izgradnje saobraćajne infrastrukture nije bilo planova i programa u izradi. Kada je riječ o procjenama uticaja u izvještajnom periodu data je jedna saglasnost i to za izgradnju tunela.

Mjera 31: Podržavanje pune integracije biodiverziteta u planove izgradnje energetske objekata i energetske infrastrukture

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Pripremna dokumenta za izgradnju energetske objekata sadrže dovoljan nivo informacija o biodiverzitetu za donošenje odluka.

Nosilac: ME, MF, MORT, AZZS.

Status realizacije: U kontinuitetu se realizuje.

Komentar: Kontrolu integracija mjera zaštite biodiverziteta za sada je moguće sprovesti samo kroz mehanizam Strateške procjene uticaja projekata na životnu sredinu za planove i programe i Procjene uticaja projekata na životnu sredinu za projekte. Nije moguće procijeniti egzaktno nivo integriranih mjera. Stoga, u izvještajnom periodu vezano za planove izgradnje energetske objekata i energetske infrastrukture usvojeni su:

- Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja Master plana gasifikacije Crne Gore na životnu sredinu;

- Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja Izmjena i dopuna Detaljnog prostornog plana za koridor dalekovoda 400 kv sa optičkim kablom od Crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabal 500 kv sa optičkim kablom Italija – Crna Gora, a u djelu

detaljne razrade lokacije za trafostanicu i konvertorsko postrojenje Blato u Lastvi Grbaljskoj na životnu sredinu.

Kada je riječ o procjenama uticaja, u izvještajnom periodu date su saglasnosti na: 5 projekata za izgradnju malih hidro-elektrana i 1 projekat za izgradnju dalekovoda u 2016. i 5 projekata za izgradnju dalekovoda u 2017.

Operativni cilj 11: Postizanje održivog turizma

Mjera 32: Dalja integracija, konkretizacija i operacionalizacija mjera zaštite biodiverziteta i održive ekonomije biodiverziteta u planove i programe turističkog sektora

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Broj planova i programa sa ugrađenim mjerama i broj mjera koje se sprovode.

Nosilac: MORT, ME, MF.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: Strategija razvoja turizma u Crnoj Gori, odnosno Master plan razvoja turizma Crne Gore sa Akcionim planom usvojeni su 2008. i važe do 2020. Master planovi održivog turizma opština Žabljak i Kolašin usvojeni su 2010. U izvještajnom periodu nije bilo dodatnih aktivnosti po ovom pitanju.

Mjera 33: Procjena turističke nosivosti zaštićenog područja i uticaja posjetilaca

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Procjena sprovedena za najmanje 2 nacionalna parka.

Nosilac: MORT, JLS, Upravljači.

Status realizacije: U kontinuitetu se realizuje.

Komentar: Procjena uticaja posjetilaca integrisana je u okviru Programa upravljanja JP Nacionalni Parkovi Crne Gore za 2016. i 2017. Za 2017. na nivou svakog parka vršila se procjena uticaja posjetilaca na određeno područje.

Navedena aktivnost će, takođe, biti realizovana i kroz implementaciju aktivnosti definisanih Planom upravljanja Regionalnim parkom Komovi za teritoriju Glavnog grada i godišnjim programima upravljanja.

Operativni cilj 12: Mjere ublažavanja uticaja invazivnih vrsta

Mjera 34: Unaprijeđenje znanja o invazivnim vrstama u Crnoj Gori

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2018.

Indikator ostvarenja: Broj i karakteristike invazivnih vrsta dio informacionog sistema o stanju biodiverziteta u mjeri koja omogućava cjelovito sagledavanje problema.

Nosilac: AZPŽS

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu nije bilo sveobuhvatnih sistematizovanih aktivnosti po ovom pitanju. AZPŽS na godišnjem nivou realizuje program monitoringa stanja životne sredine, čiji je sastavni dio i biodiverzitet u okviru kojeg se vrši popis i ocjena stanja svih vrsta i pritisaka na područjima istraživanja. Obim navedenih aktivnosti zavisi od godišnjeg budžeta po ovom pitanju.

- u 2016. u sklopu programa monitoringa biodiverziteta istraživane su sledeće lokacije: Velika plaža, Ada Bojana i Ulcinjska Solana, Skadarsko jezero, Buljarica, Biogradska gora;
- u 2017: Rumija, Kučke planine i Zeletin.

Stoga, na ovim lokacijama zabilježene su i prisutne invazivne vrste, međutim obim ove aktivnosti nije dovoljan da se u potpunosti i adekvatno sagleda ovaj problem u Crnoj Gori.

Mjera 35: Unaprijeđenje praćenja i tretmana balastnih voda

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Broj luka opremljenih za praćenje i obradu balastnih voda u odnosu na broj luka

Nosilac: MS, UPS, AZPŽS, MRT

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U Crnoj Gori postoje samo dvije luke koje su relevantne kada su balastne vode u pitanju: Bar i Kotor. Projektom BALMAS nabavljena je oprema za indikativno i detaljno ispitivanje balastnih voda. Oprema za indikativno ispitivanje je u Lučkoj kapetaniji u Baru, dok se oprema za detaljno ispitivanje nalazi u Institutu za biologiju mora u Kotoru. Luka Bar je tako pokrivena opremom, jer se nakon indikativnog ispitivanja od strane inspektora Lučke Kapetanije nalaže detaljno ispitivanje od strane IBM.

Operativni cilj 13: Mjere ublažavanja uticaja klimatskih promjena

Mjera 36: Sprovođenje Nacionalne strategije o klimatskim promjenama

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Izvještaj o realizaciji mjera iz Nacionalne strategije o klimatskim promjenama

Nosilac: MORT, AZPŽS

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: Vlada Crne Gore usvojila je Nacionalnu strategiju o klimatskim promjenama na sjednici održanoj 17.09.2015. Zakonom o životnoj sredini ("Sl. list CG", br. 52/16), član 31, predviđeno je da se Izvještaj o realizaciji mjera iz

Nacionalne strategije o klimatskim promjenama izrađuje na trogodišnjem nivou, te stoga prvi Izvještaj će biti izrađen 2018.

STRATEŠKI CILJ 5: DO 2020. GODINE STVORENI SU PREDUSLOVI I SPROVODE SE CILJANE MJERE ZA ZAŠTITU BIODIVERZITETA

Sačuvajmo najugroženije forme života

Operativni cilj 14: Sprovode se aktivnosti na zaštiti najugroženijih vrsta

Mjera 37: Izrada Crvene knjige flore Crne Gore

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Objavljena Crvena knjiga flore Crne Gore.

Nosilac: UNIVERZITET, CANU, MORT, MPRR, JPNP

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti po ovom pitanju.

Mjera 38: Procjena stanja, ugroženosti i rasprostranjenja zakonom zaštićenih i N2000 vrsta

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Najmanje kompletno obradjeno 70% vrsta u odnosu na broj zaštićenih vrsta u Crnoj Gori.

Nosilac: AZPŽS, JPNP, MORT

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: AZPŽS redovno na godišnjem nivou relizuje program praćenja stanja i istraživanja biodiverziteta, shodno budžetskim mogućnostima. Tokom 2016. istraživanja su rađena na sljedećim lokacijama: Velika plaža, Ada Bojana i Ulcinjska Solana, Skadarsko jezero, Buljarica, Biogradska gora.

Tokom 2017. realizovano je sljedeće:

- U okviru programa praćenja stanja i istraživanja biodiverziteta AZPŽS, istraživanja su rađena na sljedećim lokacijama: Rumija, Kučke planine i Zeletin.
- U okviru projekta "Uspostavljanje NATURA 2000 mreže", koji je otpočeo 26. IV 2016, realizovane su sljedeće aktivnosti:
 - Eksperti za ribe otpočeli su terenske aktivnosti tokom januara 2017, eksperti za staništa otpočeli su terenske aktivnosti tokom aprila 2017, dok su eksperti za ostale vrste (izuzev ptica) otpočeli terenska istraživanja tokom maja 2017.
 - Terenska istraživanja ornitologa otpočela su tokom marta 2017. i kontinuirano se odvijaju.
- Izrađena je finalna referentna lista ptičijih vrsta u Crnoj Gori.

- Usvojeni su i izrađeni kriterijumi za odabir SPA područja u Crnoj Gori.
- Ukupan broj realizovanih terenskih dana od početka projekta do novembra 2017. je za staništa i vrste (osim ptica) 612 i za ptice 151.

JP Nacionalni parkovi, takođe, vrše monitoring ornitofaune:

- U NP Skadarsko jezero: *Pelecanus crispus* (pelikan), *Microcarbo. Pygmeus* (mali vranac), *Bubulcus ibis* (čaplja govedarica) i dr. kolonijalne vrste.
- U NP Lovćen: monitoring jarebice (*Alectoris graeca*).
- U NP Prokletije: Monitoring tetrijeba (*Tetrao urogallus*).

- GIZ projekat "Održivo upravljanje Prespanskim, Skadarskim i Ohridskim jezerom" (CSBL projekat) tokom 2017. sproveo je monitoring za evropsku vidru (*Lutra lutra*), Albansku žabu (*Pelophylax shqipericus*), bjelobradu čigru (*Chlidonias hybridus*), Mali vranac (*Microcarbo pygmeus*), Common Pochard (*Aythya ferina*), Ferruginous Duck (*Aythya nyroca*) na Skadarskom jezeru. Za nabrojane vrste uradjeni su monitoring protokoli i definisane preventivne konzervacijske mjere.

Međutim, iako postoje navedene aktivnosti po ovom pitanju, obim samih aktivnosti još uvijek nije na nivou da se mogu dati sveobuhvatne procjene stanja, ugroženosti i rasprostranjenja zakonom zaštićenih i N2000 vrsta. Stoga, u ovom momentu nije moguće dati procenat realizacije ove mjere.

Mjera 39: Izrada i sprovođenje Akcionih planova za najugroženije vrste

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Pripremljena i implementirana najmanje 3 Akciona plana za zaštitu najugroženijih vrsta

Nosilac: AZPŽS, JPNP, MORT

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu nije usvojen nijedan Akcioni plan. Međutim, aktivnosti koje su započete i koje su u toku su:

- Revizija Akcionog plana za kudravog pelikana (*Pelecanus crispus*) u okviru projekta Noe Conservation;
- Izrađen je prekogranični Akcioni plan za zaštitu slijepih miševa na Skadarskom jezeru (GIZ CSBL projekat).

Operativni cilj 15: Sprovode se aktivnosti na zaštiti najugroženijih staništa

Mjera 40: Procjena stanja, ugroženosti i rasprostranjenja stanišnih tipova i nacionalno i međunarodno ekološki značajnih lokaliteta

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Najmanje obrađeno 50 stanišnih tipova (u skladu sa Katalogom stanišnih tipova Crne Gore).

Nosilac: AZPŽS, JPNP, Upravljači, UNIVERZITET

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: AZPŽS redovno na godišnjem nivou relizuje program praćenja stanja i istraživanja biodiverziteta, shodno budžetskim mogućnostima. Tokom 2016. istraživanja su rađena na sljedećim lokacijama: Velika plaža, Ada Bojana i Ulcinjska Solana, Skadarsko jezero, Buljarica, Biogradska gora. Tokom 2017, istraživanja su rađena na sljedećim lokacijama: Rumija, Kučke planine i Zeletin.

U okviru projekta "Uspostavljanje NATURA 2000 mreže", koji je otpočeo 26. IV 2016, eksperti za staništa otpočeli su terenske aktivnosti tokom aprila 2017. Ukupan broj realizovanih terenskih dana od početka projekta do novembra 2017. za staništa i vrste (osim ptica) je 612.

JPNP, takođe, vrše monitoring skadarskog hrasta (*Quercus robur* subsp. *scutariensis*), čija su staništa u zajednici sa lučkim jasenom prepoznata kao potencijalni Natura habitat.

Međutim, iako postoje navedene aktivnosti po ovom pitanju obim samih aktivnosti još uvijek nije na nivou da se mogu dati sveobuhvatne procjene stanja, ugroženosti i rasprostranjenja stanišnih tipova i nacionalno i međunarodno ekološki značajnih lokaliteta.

Mjera 41: Izrada akcionih planova za najugroženija staništa

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Pripremljena i implementirana najmanje 3 Akciona plana za zaštitu najugroženijih staništa.

Nosilac: AZPŽS, JPNP, MORT

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu nije bilo sistematizovanih aktivnosti po ovom pitanju. JPNP sproveli su mjeru revitalizacije staništa skadarskog hrasta u cilju spontane revitalizacije.

Operativni cilj 16: Podržati očuvanje gena

Mjera 42: Izrada planske dokumentacije i sprovođenje mjera za sjemenske sastojine

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Izrađena planska dokumentacija i sprovedene mjere za sjemenske sastojine.

Nosilac: MPRR

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: Sprovedena su kontrolna ispitivanja sjemenske proizvodnje i biljnih genetičkih resursa i obavljene su sve predviđene aktivnosti u okviru četiri

vegetaciona pregleda. Utvrđeno je da je u 2016. 6 proizvođača gajilo 16 sorti krompira na 70,05 ha i 1 proizvođač 4 vrste žita na 26,4 ha. U 2017, 7 proizvođača proizvodilo je 15 sorti krompira na 64 ha i 1 proizvođač 4 vrste žita na 40,05 ha.

Mjera 43: Održavati tradicionalni uzgoj određenih domaćih pasmina životinja i sorti bilja, voća i povrća

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Održava se tradicionalni uzgoj određenih domaćih pasmina životinja i sorti bilja, voća i povrća.

Nosilac: MPRR

Status realizacije: U toku je realizacija.

Komentar: U izvještajnom periodu realizovano je sljedeće:

- Nastavljeno je sa monitoringom grla i farmi na kojima se gaje autohtone rase i sojevi domaćih životinja, a koja su prethodnih godina uključena u program in situ konzervacije. To su farme na kojima se gaji Buša – autohtona rasa goveda, zatim farme autohtonih rasa ovaca rase zetska žuja, sora, pivska pramenka i ljaba. U sklopu te aktivnosti sprovedena je morfološka karakterizacija dijela populacije pivske, odnosno jezeropivske pramenke i prikupljeni su uzorci biološkog materijala za genetičku karakterizaciju.
- Identifikacija i inventarizacija, uz preliminarnu morfološku karakterizaciju, novih grla u sklopu postojećih farmi, kao i novih grla na novim farmama. Na osnovu provedene inventarizacije u programu in situ konzervacije uključene su nove farme autohtone rase goveda Buša, rase ovaca Sora i Pivska pramenka, te po prvi put domaći balkanski magarac.
- Fenotipska i genetička karakterizacija je sprovedena za populaciju magarca u Crnoj Gori i za neke autohtone rase ovaca sprovedena je u sklopu GENRES projekta koji se realizuje pod pokroviteljstvom CANU.
- Rad na ažuriranju nacionalne baze podataka za AnGR, koja se vodi pri evropskoj bazi EFABIS, a inače se ažurira na godišnjem nivou.
- S obzirom da farmeri-uzgajivači autohtonih rasa koji su uključeni u program in situ konzervacije ostvaruju pravo na novčane podsticaje (predviđene Agrobudžetom) u navedenom periodu realizovane su sve proceduralne aktivnosti i pripremljen je godišnji izvještaj za MPRR na osnovu kojeg su izvršene isplate podsticaja za očuvanje autohtonih rasa.

Formiranje banke gena genetičkih resursa u stočarstvu podrazumijeva pored postojeće in situ konzervacije organizovanje i "ex situ" konzervacije. To podrazumijeva očuvanje sjemena, jajnih ćelija, embriona, DNK i tkiva (krv i druga tkiva) u posebnim tehničkim i tehnološkim uslovima (kriokonzervacija) koji omogućavaju njihovu revitalizaciju u određenom (neophodnom) momentu.

Iako banka životinjskih gena u punom smislu te riječi formalno nije uspostavljena, jer je tehnički, tehnološki i finansijski vrlo zahtjevno, ipak su sakupljene određene

kolekcije biološkog materijala autohtonih i ugroženih rasa domaćih životinja, koje takođe predstavljaju komponentu od banke gena. Tako su u laboratoriji za molekularno genetska istraživanja deponovani uzorci: krvi, DNK, dlake i sličnog biološkog materijala.

Najvažnija aktivnost realizovana u prethodnom periodu jeste potpisivanje Memoranduma o razumijevanju i saradnji sa EUGENA (European Genebank Network for Animal Genetic Resources)-evropskom mrežom banki gena za animalne genetičke resurse. Zajedno sa tim potpisan je i EUGENA ugovor između MPRR i Biotehničkog fakulteta Univerziteta Crne Gore kojim se Biotehničkom fakultetu povjerava posao vođenja banke gena domaćih životinja i dalja saradnja sa EUGENA. Najvažniji EUGENA ciljevi, između ostalih su: pružanje podrške uspostavljanju ex situ konzervacije i banki gena u zemljama članicama ERFP, unaprijeđenje monitoringa i ocjene stanja AnGR koji se čuvaju u in situ i ex situ kolekcijama, te razmjena informacija o kolekcijama, podizanje efikasnosti ex situ konzervacije i održivog korišćenja AnGR i dr.

Mjera 44: Unaprijeđeno upravljanje ex situ kolekcijama (botaničke bašte, arboretumi i komercijalne kolekcije)

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Botaničke Bašte u Dulovinama i Brezovicama, Arboretum generala Kovačevića, kao i zbirke komercijalno značajnog voća i usjeva, imaju imenovane upravljače, budžete i planove upravljanja.

Nosilac: MORT, JLS, MPRR.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu radilo se na nalaženju rješenja za Botaničku Baštu u Dulovinama, i na istom se još uvijek radi.

Odluka o formiranju Odbora za zaštitu Arboretuma u Grahovu kao spomenika prirode ("Sl. list RCG-opštinski propisi", br. 10/2003) donesena je 11.04.2003.

Botaničke Bašte u Dulovinama i Brezovicama, kao ni Arboretum generala Kovačevića nemaju planove upravljanja, ni posebne budžete.

STRATEŠKI CILJ 6: DO 2020. GODINE KREIRANA JE EKOLOŠKA INFRASTRUKTURA KAO OSNOVA OČUVANJA NACIONALNOG BIODIVERZITETA

Izgradimo efikasnu sigurnosnu mrežu

Operativni cilj 17: Društvo prepoznaje koristi od biodiverziteta i potrebu prioritetne zaštite

Mjera 45: Povećati površinu zaštićenih područja na najmanje 17% državne teritorije (prvenstveno područja iz PPCG)

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Najmanje 17% državne teritorije je zaštićeno.

Nosilac: MORT, AZPŽS, JLS, MPRR.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu proglašena su 2 nova zaštićena područja, i to Park Prirode „Dragišnica i Komarnica“ (na sjednici SO Šavnik održanoj 20.11.2017.) i spomenik prirode Kanjon rijeke Cijevne (na sjednici Skupštine Glavnog grada Podgorica održanoj 20.12.2017.).

Takođe, na zahtjev lokalnih samouprava (Mojkovac, Šavnik, Žabljak, Danilovgrad, Kolašin i Herceg Novi) u periodu 2016-2017. urađene su i Studije zaštite za potencijalni Park prirode Sinjajevina i Park prirode Orijen, i proglašenje navedenih područja je u proceduri.

Nakon sprovedene tenderske procedure tokom koje je Delegacija Evropske unije u Podgorici izabrala Agreco Consortium, MORT je 13. februara 2017. započeo realizaciju projekta „Finalizacija Studije zaštite Ulcinjske solane“ koji se finansirao iz Fonda za evropsku integraciju (€300.000). Projekat je završen krajem novembra 2017. izradom sveobuhvatne Studije zaštite Ulcinjske solane u kojoj su obrađena sva pitanja od značaja za ovaj lokalitet. Pripremljena je početna analiza potrebnih investicija i tekućih troškova održavanja područja za 2 opcije (jedna sa 3 pod-scenarija) u kontekstu ekoloških, socijalnih i finansijskih aspekata, koje uključuju i to da se Solana održava i kao zaštićeno područje.

Operativni cilj 18: Proglasiti priobalna i morska zaštićena područja (površine najmanje 10% od ukupne površine zaštićenih područja)

Mjera 46: Povećati površinu zaštićenih područja na najmanje 17% državne teritorije (prvenstveno područja iz PPCG)

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2018.

Indikator ostvarenja: Najmanje 3 morska zaštićena područja proglašena i ukupna površina veća od 10% ukupne površine nacionalno zaštićenih područja.

Nosilac: AZPŽS, MORT, JPMD, JLS.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U izvještajnom periodu nije bilo proglašenja morskih zaštićenih područja. Međutim, u svrhu proglašenja 3 morska zaštićena područja iniciran je projekat “Promovisanje upravljanja zaštićenim oblastima kroz Integrisanu zaštitu ekosistema mora i priobalja na Primorju Crne Gore“, koji će se finansirati iz GEF-a i kojim će se unaprijediti baza podataka o morskim staništima i vrstama, odnosno pružiti doprinos prikupljanju dodatnih podataka za uspostavljanje 3 integrisana zaštićena područja (koja će obuhvatiti kopneni i morski dio). Ista će biti sastavni dio predloga Nature 2000 mreže. Projekat je odobren 21. VII 2017.

Značajno je podsjetiti da je do sada pripremljena stručna dokumentacija za lokalitete Platomuni i Katič, te da je neophodno da donosioci odluka pokrenu postupke proglašenja zaštićenih područja u moru.

Mjera 47: Uspostavljena ekološka mreža u Crnoj Gori, uključujući i odgovarajuće ekološke koridore

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2020.

Indikator ostvarenja: Nacionalna ekološka mreža proglašena Odlukom Vlade.

Nosilac: AZPŽS, MORT, MPRR.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: Proces identifikacije područja ekološke mreže realizuje se kroz projekat "Uspostavljanje NATURA 2000 mreže", koji je otpočeo 26. IV 2016. i isti će trajati do aprila 2019. Međutim, navedenim projektom biće pokriven dio teritorije Crne Gore, te su u cilju kompletiranja predloga, inicirani sljedeći projekti:

- „Promovisanje upravljanja zaštićenim oblastima kroz Integrisanu zaštitu ekosistema mora i priobalja na Primorju Crne Gore“, koji će biti finansirani iz GEF-a i kojim će se unaprijediti baza podataka o morskim staništima i vrstama, odnosno doprinijeće se prikupljanju dodatnih podataka za definisanje predloga morskih područja koja će biti sastavni dio predloga Nature 2000. Projekat je odobren 21.VII 2017.
- Kroz instrument IPA III pripremljen je Projektni plan za projekat koji se odnosi na dalje sakupljanje podataka vezano za definisanje kopnenih područja Natura 2000.

Operativni cilj 19: Osigurati efikasnost mreže kroz unaprijeđenje upravljanja

Mjera 48: Reorganizovati i unaprijediti upravljanje zaštićenim područjima

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2018.

Indikator ostvarenja: 100% zaštićenih područja većih od 100 ha ima upravljača, plan upravljanja i godišnji budžet.

Nosilac: AZPŽS, MORT, JPNP

Status realizacije: U toku je realizacija.

Komentar: U izvještajnom periodu, Skupština Glavnog grada Podgorica, je u maju 2016. donijela Odluku o osnivanju Društva sa ograničenom odgovornošću „Regionalni park Komovi za teritoriju Glavnog grada“, dok je na sjednici Skupštine održanoj u julu iste godine, donijeta Odluka o davanju saglasnosti na Statut pomenutog Društva, koje je u septembru 2016. registrovano u Centralnom registru privrednih subjekata. Trenutne aktivnosti u okviru Regionalnog parka odnose se na finalizovanje Plana upravljanja Regionalnim parkom.

Na sjednici SO Šavnik, 30.11.2017. osnovan je d.o.o Park Prirode „Dragišnica i Komarnica“ upravljač Parka prirode „Dragišnica i Komarnica“.

Shodno Registru zaštićenih područja, 29 područja nema imenovane upravljače (većina je manja od 100 ha). Samo 9 područja ima usvojene Planove upravljanja. Izvor: www.prirodainfo.me.

STRATEŠKI CILJ 7: ZNANJE O BIODIVERZIETU JE UNAPRIJEĐENO, SISTEMATIZOVANO I KROZ RAZVIJENE MEHANIZME ŠIROKO I RAVNOPRAVNO DOSTUPNO

Da znamo šta imamo i da bude svima dostupno

Operativni cilj 20: Razviti istraživanja i organizovati efikasan sistem prikupljanja i obrade podataka

Mjera 49: Uspostavljanje informacionog sistema o biodiverzitetu u okviru Informacionog sistema za životnu sredinu

Period i rok za realizaciju: Kontinuirano do 2018.

Indikator ostvarenja: Centralizovan informacioni sistem o biodiverzitetu (uključujući, ali ne ograničavajući se na informacije o karakteristikama vrsta, staništa i zaštićenih područja).

Nosilac: AZPŽS, MORT

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: U martu 2017. završen je IPA projekat "Uspostavljanje informacionog sistema Agencije za zaštitu životne sredine" koji se bazira na nacionalnim indikatorima praćenja stanja životne sredine i obavezama izvještavanja prema Evropskoj mreži za izvještavanje o životnoj sredini (EIONET). Indikatori biodiverziteta (ukupno 7) sastavni su dio informacionog sistema.

Dodatno, kao prvi korak ka uspostavljanju web portala za oblast zaštite prirode, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine kroz saradnju sa IUCN-om u sklopu projekta „Jačanje planiranja sistema zaštite prirode u jugo-istočnoj Evropi“, koji je podržala MAVAF fondacija izradila je bazu podataka za zaštićena područja u Crnoj Gori, koja je dostupna na adresi : www.prirodainfo.me.

Dalje, u kontekstu sagledavanja budućih potreba za unaprijeđenjem sistema upravljanja podacima iz oblasti biodiverziteta kroz GIZ ORF Biodiverzitet program (BIMR) uradjena je "Nacionalna procjena početnog stanja u oblasti upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Crnoj Gori" (2017), te Vodič za upravljanje informacijama o biodiverzitetu i izvještavanje" (2017).

Mjera 50: Unaprijeđenje sistemskog monitoringa biodiverziteta

Period i rok za realizaciju: 2017.

Indikator ostvarenja: Donešen dugoročni plan monitoringa biodiverziteta do 2020.

Nosilac: AZPŽS, MORT, MF.

Status realizacije: Nerealizovano.

Komentar: Izrada dugoročnog plana monitoringa biodiverziteta je otpočela.

Mjera 51: Podsticati istraživanja biodiverziteta

Period i rok za realizaciju: 2017-2020.

Indikator ostvarenja: Mjere za podsticanje istraživanja biodiverziteta od strane studenata, organizacija, NVO sektora, Univerziteta, istraživačkih centara definisane i integrisane u planove i programe, uključujući i planove upravljanja zaštićenim područjima.

Nosilac: MORT, MPRR, JPNP, JPMD, Upravljači.

Status realizacije: Nije dospjelo.

Komentar: Glavne aktivnosti istraživanja biodiverziteta u Crnoj Gori sprovode se kroz IPA projekat "Uspostavljanje NATURA 2000 mreže", koji je otpočeo 26. IV 2016.

Takođe, u odnosu na datu aktivnost u izvještajnom periodu sprovedene su aktivnosti integrisane u Planove upravljanja nacionalnim parkovima 2016-2020, i to:

- Terenska istraživanja i inventarizacija nacionalno i međunarodno značajne flore.
- Monitoring nacionalno i/ili međunarodno značajnih vrsta: *Quercus robur* subsp. *scutariensis*, *Marsilea quadrifolia*, *Caldesia parnassifolia* (NP Skadarsko jezero), *Berteroa gintlilii* (NP Lovćen), *Dianthus nitidus* ssp. *Lakusicii*, *Gentiana lutea* ssp. *symphyandra* (NP Biogradska gora).
- Istraživanje ornitofaune/odabranih vrsta (*Aythya nyroca*, *A. ferina*, *Microcarbo pygmeus*, *Phalacrocorax pygmeus* i *Chlidonias hybridahybridus*), kao i evropske vidre i albanske slatkovodne žabe-projekat GIZ CSBL u saradnji sa NVO CZIP i JPNP.
- Monitoring brojnosti i distribucije populacije divokoze (*Rupicapra rupicapra*) u NP Durmitor.
- Monitoring velikog tetrijeba (*Tetrao urogallus*) tokom 2016. u NP Prokletije.
- U saradnji sa Parkovima Dinarida realizuje se projekat "Posmatranje medvjeda" (tokom 2017. postavljene su kamera zamke na području NP Biogradska Gora).

JPMD vrši godišnji monitoring vrsta na Tivatskim Solilima.

U okviru Plana upravljanja Regionalnim parkom Komovi biće, između ostalog, definisane smjernice za realizaciju naučno-istraživačkih aktivnosti planinskog masiva Komova. Dato pitanje biće predmet razrade i u okviru Akcionog plana za biodiverzitet Glavnog grada.

U okviru međunarodnih programa svake godine vrši se procjena resursa riba i drugih vodenih organizama u teritorijalnom moru Crne Gore:

MEDITS je program kočarskog snimanja Mediterana, započet 1996. od strane EU. Crna Gora je preko FAO ADRIAMED projekta uključena od 2004. Standardnom metodologijom vrše se istraživanja demerzalnih (kočarskih) resursa, obrađuje se ukupan ulov, sa posebnim akcentom na ciljane (target) vrste riba, glavonožaca i rakova.

Na taj način, s obzirom da se bilježe i ostale vrste, može se reći da se ova istraživanja bave i istraživanjem biodiverziteta, odnosno zastupljenošću svih oraganizama na

istraživanom području. Posljednjih godina poseban je akcenat i na novim invazivnim vrstama rakova i riba, što spada u domen proučavanja biodiveziteta, odnosno uticaja klimatskih promjena na biodiverzitet. Istraživanja (ekspedicija) obično se obavljaju u ljetnjem periodu (jul, avgust) na 10 ustaljenih pozicija na crnogorskom primorju, na dubinama od 50 do 750 metara. Svi podaci unose se u bazu ATRiS (Adriamed Trawl Information System), i koriste se uglavnom za promjenu biomase i abudancu ciljanih demerezalnih vrsta. Mjere se dužinsko-težinski odnos, brojnost jedinki po vrstama, određuju se stadijumi zrelosti gonada, uzimaju otoliti za određivanje starosti i konačno, procjenjuje se biomasa vrsta izražena u kg/km², broj jedinki po km² i daje procjena biomase u tonama po km².

MEDIAS istraživanje sprovodi se u Crnoj Gori od 2004. tokom ljetnjih mjeseci. Istraživanje se zasniva na ehosondiranju, pri čemu se određuje sastav i distribucija pelagičnih vrsta riba, na prvom mjestu srdele i inćuna. Putem istraživanja dobijaju se podaci o brojnosti i distribuciji vrsta, njihovoj gustini u području i biomasi na ukupnoj teritoriji.

Ujedno sa MEDIAS istraživanjem sprovodi se i DEPM istraživanje za inćuna (dnevna produkcija jaja i larvi), pri čemu se dobijaju podaci o distribuciji i gustini ranih razvojnih stadijuma ove vrste na području Crne Gore.

Kada je riječ o projektima NVO-a, realizuju se sljedeći projekti od strane "Centra za zaštitu i proučavanje ptica":

1. Dinaric Brown Bear Project-Zaštita mrkog medvjeda u Dinaridima, koji se realizuje u saradnji sa Centrom za zaštitu životne sredine, uz koordinaciju Euronatur-a, i podršku MAVa fondacije. U pitanju je trogodišnji projekat koji obuhvata genetičko istraživanje uzoraka radi utvrđivanja tačnog broja jedinki i za sada u testnoj fazi obuhvata region Pive i Sutjeske. Pored samog istraživanja, projektni tim na čelu sa profesorom Đurom Huberom nakon obrade podataka daje preporuke za izradu Akcionog plana za tu vrstu.

2. Balkan lynx Recovery Programme-Program oporavka balkanskog risa koji je dio veće regionalne šeme, a koordinatori projekta su Euronatur i KORA iz Švajcarske, a u Crnoj Gori nakon 3 godine traganja nije bilo pouzdanih informacija o njegovom kretanju unutar crnogorskih granica (kamere zamke). Stoga, ovaj projekat u Crnoj Gori nastavljen je radi praćenja kretanja ostalih krupnih sisara, naročito s aspekta zaštite staništa i njihovih koridora, u nadi da njegova česta evidencija na samoj granici sa Kosovom možda i potvrditi prisustvo.

3. Ulcinj Salina-Protecting, restoring and conserving a key wetland for nature and people je projekat koji je počeo u septembru 2017. i odobren je na 3 godine sa mogućnošću produženja na 6 godina. Za cilj ima revitalizaciju staništa, uključujući konkretne mjere sanacije, ali i klasičan monitoring. Projekat je podržala MAVa, a realizuje se u saradnji sa Euronatur-om, Tour du Valat, BirdLife Europe i Udruženjem dr Martin Schneider Jacoby.

4. Adriatic Flyway 3 i 4-koordiniran je od strane Euronatur-a, uz uključenje organizacija iz regiona, fokusiran ne samo na monitoring i prikupljanje podataka, već i na borbu sa krivolovom. Pored solane koja je već uključena u poseban projekat, za istraživanje odabrani lokaliteti su: Tivatska solila i nikšićke akumulacije.

Monitoring krivolova počeo 2018. godine na Dragaljskom i Grahovom polju, Marezi, a trenutno se sprovodi na Ulcinjskoj solani.

5. Program oporavka bijelih roda u Crnoj Gori-projekat koji u okviru društvene odgovornosti podržavaju EPCG i CEDIS, i trebalo bi da obuhvata telemetriju koja se usljed nepredviđenih i tragičnih sudbina beranskog para nije realizovala. Projekat uključuje i izradu platformi za gniježđenje, video monitoring i satelitsko praćenje.

7. Cenzusi velike i male ušare, kukumavke rađeni su uz podršku Natura 2000 projektnog tima, CEDIS-a, Ministarstva culture, a biće nastavljeni i naredne sezone, odnosno 2018. godine i više su volonterskog karaktera.

8. U okviru prekograničnog IPA projekta "Prekogranično mapiranje, monitoring i upravljanje morskom Natura 2000 mrežom-4M projekat", koji je realizovao NVO Green Home", mapiranje staništa Posidonia oceanica obavljeno je od Rt Arze do područja Platamuni. Kao rezultat projekta, GIS mape o distribuciji Posidonia oceanica biće izrađene.

Operativni cilj 21: Učiniti informacije o biodiverzitetu javno dostupnim, objediniti znanja i osigurati pravednu raspodjelu koristi od genetičkog diverziteta

Mjera 52: Osigurati princip pravedne raspodjele koristi od genetičkog diverziteta u planovima i programima

Period i rok za realizaciju: 2016.

Indikator ostvarenja: Pokrenut proces ratifikacije Nagoja protokola.

Nosilac: MPRR, MORT, AZPŽS

Status realizacije: Nije realizovano.

Komentar: Crna Gora još nije ratifikovala Nagoja protokol. Međutim, sprovedene su početne aktivnosti. U narednom periodu neophodno je prvo analizirati nacionalnu situaciju (politika, propisa, institucija za implementaciju Protokola, kao i cost-benefit analizu) za potrebe ratifikacije i implementacije Nagoja protokola.

III) PODACI O FINANSIJSKIM SREDSTVIMA KOJA SU ULOŽENA U ZAŠTITU PRIRODE

U odnosu na podatke o sredstvima koja su uložena za zaštitu prirode za izvještajni period januar 2016-decembar 2017. dostupni su sljedeći podaci:

U budžetu AZPŽS u 2016. za svrhu monitoringa stanja biodiverziteta izdvojeno je €15.000, a u 2017. €20.000.

JPMD je u svrhu, upravljanja, održavanja i unaprijeđenja infrastrukture na Tivatskim Solilima uložilo u 2016. €31.700 za aktivnosti: postavljanja kamenih ploča i ivičnjaka, postavljanja nove kapije u dužini od 18m kako bi se ograničio ulaz motornih vozila u rezervat, postavljanje klupa i stola ispred Info punkta, radove na sanaciji kamene obloge glavnog nasipa u dužini od 20m, sanaciju oštećenja na čeličnom mostu, kao i za sanaciju drvenih mostova, sanaciju postojećih i izradu nove

informativne table, nabavku opreme za profesionalno posmatranje ptica i to: 1 durbin i 10 dvogleda u cilju poboljšanja i valorizacije ovog rezervata koja će biti u funkciji kako pojedinačnih, tako i grupnih organizovanih posjeta, nabavku ručnog alata za potrebe održavanja rezervata i za monitoring značajnih vrsta. Takođe, u 2017. izdvojeno je €41.774,55 za aktivnosti: radova na održavanju rezervata, nabavke mjerača za vodostaj u kanalima, monitoring, izradu Studije za hidrološki režim i izradu Studije kulturne baštine.

Ukupan budžet JPNP za 2016. iznosio je €2.374.570,00, a za 2017. €2.640.527,00, pri čemu nije moguće izdvojiti tačna sredstva koja idu na mjere zaštite.

Kada je riječ o projektnim aktivnostima realizovanim u izvještajnom periodu kroz IPA projekat "Uspostavljanje NATURA 2000 mreže" koji finansira Evropska unija utrošeno je €938.758,13. Kroz saradnju sa IUCN u sklopu projekta „Jačanje planiranja sistema zaštite prirode u Jugo1Istočnoj Evropi“, koji je podržala MAVAFondacija za izradu baze podataka za zaštićena područja u Crnoj Gori koja je dostupna na adresi :www.prirodainfo.me utrošeno je €13.000.

Kada je riječ o Fondu ORF BD, koji je opredijeljen od strane Vlade Republike Njemačke i koji se implementira regionalno od strane GIZ-a za sva 4 potprojeka (TEM, BioNET, BIMR i ESAV) za izvještajni period za Crnu Goru utrošeno je oko €100.000,00. Takođe, kroz CSBL projekat, koji se, takođe, finansira od strane Vlade Republike Njemačke i koji se implementira regionalno od strane GIZ-a, a koji se odnosi na aktivnosti za region Skadarskog jezera u izvještajnom periodu za aktivnosti u Crnoj Gori utrošeno je €250.000,00.

Krajem 2017. započeta je detaljna provjera implementacije NSB kroz volontersko učešće putem aktivnosti podržane od strane Sekretarijata Konvencije o biološkoj raznovrsnosti. Nakon date provjere biće jasnija potreba za izmjenama Strategije. U pripremi ovog Izvještaja za određene mjere je konstatovano da rokove treba dodatno usaglasiti sa donijetim strateškim dokumentima i zakonima za date oblasti u (npr. otpadne vode). Međutim, kako je period važenja Akcionog plana uz NSB do 2020. smatramo da nije opravdano inicirati reviziju prije datog roka.

Kada su u pitanju lokalne uprave dostupni podaci su dati u dijelu "Drugi podaci od značaja za zaštitu i očuvanje prirode u sprovođenju NSB".

IV) DRUGI PODACI OD ZNAČAJA ZA ZAŠTITU I OČUVANJE PRIRODE U SPROVOĐENJU STRATEGIJE

U ovom poglavlju date su informacije o realizaciji aktivnosti shodno LAPBD opština koje su te informacije dostavile, a to su: Pljevlja, Tivat i Prijestonica Cetinje, i dodatno aktivnosti po pitanju zaštite biodiverziteta od strane opština: Plužine, Bijelo Polje i Berane. Osim navedenog, date su i informacije o aktivnostima upravljača D.o.o. Lipska pećina koje su dodatne u odnosu na mjere navedene u Akcionom planu NSB.

Opština Pljevlja

Sprovođenje mjera iz LAPBD opštine Pljevlja u periodu januar 2016–oktobar 2017. je sljedeće:

- Za ostvarivanje cilja „Zaštita prirodnih dobara“ sprovedene su sljedeće aktivnosti: 1) sanitarna sječa (€3.000), 2) čišćenje korita rijeke Breznice (€7.175), 3) uređenje trim staze (€30.000), 4) uloženo je oko €40.000 za uređenje suvozida na rijeci Breznici, uređenje dijela korita rijeke Breznice i izradu obaloutvrda na rijeci Breznici, 5) tokom 2016. urađena je dopuna i rekonstrukcija drvoreda, pri čemu je zasađeno oko 90 novih drvorednih sadnica (sadni materijal €4.291), a u 2017. zasađeno je oko 130 sadnica, ukrasnog drveća i šiblja (sadni materijal €4.898).

- Za ostvarivanje cilja „Povećanje ribljeg fonda“ sprovedene su sljedeće aktivnosti: 1) u toku je izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda grada Pljevlja, 2) ispitivanje kvaliteta voda Ćehotine i Vežišnice-u okviru realizacije programa resornog Ministarstva, 3) uređenje ribarskih staza uz Otilovičko jezero u 2017, 4) izdata je saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za deponiju „Maljevac“-odlaganje nusprodukata sagorijevanja uglja iz TE „Pljevlja“.

5. Vezano za rješavanje problema otpadnih voda Rudnika uglja, u cilju zaštite Ćehotine od voda nastalih odvodnjavanjem kopa „Potrlica“, a na osnovu revidovanog Glavnog projekta i objavljenog Javnog poziva, Rudnik uglja je krajem 2016. počeo sa izvođenjem radova na izradi prve faze taložnika za prečišćavanje voda koje se ispumpavaju iz površinskog kopa „Potrlica“, a koje se akumuliraju u kopu u procesu eksploatacije uglja. Budući novoizgrađeni taložnik stvoriće uslove za usporeno i ravnomjerno kretanje vode i obezbjediti optimalno gravitaciono taloženje suspendovanih čestica, u skladu sa zakonski dozvoljenim granicama za upuštanje u recipijent.

6. Gradir Montenegro d.o.o, Rudnik olova i cinka „Šuplja stijena“, Šula, u cilju sprječavanja kontakta tehnološke vode sa okolinom vrši redovno održavanje sistema povratne tehnološke vode, a za sprječavanje kontakta ocjernih voda sa flotacionog jalovišta i podzemnih voda završio je radove na izgradnji obodnih brana III faze flotacionog jalovišta i radove na pripremi terena za postavljanje HDPE folije, i izvodi radove na postavljanju HDPE folije na unutrašnjim kosinama i dnu flotacionog jalovišta III faza. Za sprječavanje prosipanja hidrauličke pulpe u okolinu vrši se postavljanje rezervnih linija cjevovoda za hidraulički transport predkoncentracija-flotacija i flotacionog jalovište, kao i redovno održavanje, kontrola i pravovremena zamjena cijevi. Za monitoring stanja Mjedeničkog i Ribničkog potoka angažuju se akreditovane institucije (CETI).

- Za ostvarivanje cilja „Smanjenje zagađenosti vazduha“, opština Pljevlja je u 2016. i 2017. sprovela je aktivnosti u vezi nabavke ekološki prihvatljivih goriva, tj. supstitucije uglja peletom i briketom (po tenderu iz 2016. raspodjeljeno je 993,3t peleta i 300,055 t briketa, a po tenderu iz 2017, raspodjeljeno je 127,400 t briketa i 75,60t peleta). U akciju su uključena 483 domaćinstva za pelet i 186 domaćinstava za briket. Po Ugovoru iz 2016. za nabavku briketa i peleta utrošeno je €389.997,55, a po Ugovoru iz 2017. za nabavku briketa i peleta utrošiće se €235.997,60. Takođe, u izvještajnom periodu urađena je projektna dokumentacija za izgradnju toplane i

magistralnog cjevovoda za toplifikaciju Pljevalja sa podstanicom CES 1(€71.344,54-po Ugovoru i €7.900,00 za reviziju).

- Za ostvarivanje cilja „Revitalizacija i rekultivacija degradiranih površina“ sprovedene su sljedeće aktivnosti: 1) rekultivacija devastiranih terena Rudnika uglja u periodu januar 2016-oktobar 2017, radovi na rekultivaciji odlagališta vršeni su na: a) sjeverozapadnom dijelu PK „ Potrlica“-na unutrašnjem odlagalištu sjeverozapadnog dijelu PK „ Potrlica“ vršeno je završno oblikovanje terena na površini oko 2 ha. Pripremljen je humusni materijal za završetak tehničke rekultivacije i stvaranje uslova za biološku i agrotehničku rekultivaciju. Radovi na rekultivaciji ne odvijaju se planiranom dinamikom zbog zastoja u razvoju kopa koji je uslovila nestabilnost oboda ovog dijela kopa, kao i rudarskih objekata. b) unutrašnjem odlagalištu centralnog dijela PK „Potrlica“-„ Kutlovača“-radovi na tehničkoj i biološkoj rekultivaciji unutrašnjeg odlagališta „ Kutlovača“ obavljani su na koti 810 na površini 1 ha. Na ovom odlagalištu vrše se pripremni radovi za izmiještanje DTO sistema „Jagnjilo“. Nastavak intenzivnije rekultivacije vršiće se nakon izmiještanja i stavljanja u funkciju DTO sistema. c) Spoljašnje odlagalište „Jagnjilo“-odlaganje otkrivke na ovom odlagalištu završeno je 06.08.2017. U toku su radovi na demontaži opreme. Pripremni radovi na oblikovanju terena vrše se na koti 1084 m na površini od 12 ha. Plan je da se na ovoj površini uradi tehnička rekultivacija do kraja 2017.

7. U okviru projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“ za koji je Vlada sa Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj potpisala Ugovor o zajmu, a čiji cilj je remedijacija lokacija koje su kontaminirane istorijskim opasnim zagađenjem, nalaze se i deponija pepela šljake „Maljevac“ TE Pljevlja i flotaciono jalovište Gradac. Izdata je saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za deponiju „Maljevac“-odlaganje nusprodukata sagorijevanja uglja iz TE „Pljevlja“. Dana 27.12.2017. otvorene su tehničke ponude dospjele na tender za projektovanje, nadzor i izradu projektne dokumentacije za flotaciono jalovište Gradac.

8. Gradir Montenegro d.o.o, Rudnik olova i cinka „Šuplja stijena“ uradio je projektnu dokumentaciju za dobijanje potrebnih dozvola i saglasnosti i izvršio zatvaranje i rekultivaciju flotacionog jalovišta I faza: 1) saglasnost na Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu eksploatacije rude cinka i olova u ležištu Zapadna struktura i Stara jama, izgradnje flotacionog jalovišta III faza i zatvaranje flotacionog jalovišta I faza, br. UPI-2004/13 od 13.02.2017, 2) odobrenje za izvođenje rudarskih radova po tehničkom projektu deponovanja flotacione jalovine III faza i zatvaranje flotacionog jalovišta I faza i 3) završio zatvaranje flotacionog jalovišta I faza.

9. Za ostvarivanje cilja „Zaštita i unaprijeđenje šumskog biodiverziteta“, Uprava za šume Crne Gore-područna jedinica Pljevlja sprovela je sljedeće aktivnosti:

- Tokom 2015. i 2016. izvršeno je pošumljavanje opožarenih površina (sanacija požarišta) na površini od oko 134 ha sa 393.950 sadnica četinara na području Kosanice, Maočnice i Kozičke rijeke. U okviru programa edukacije osnovnih škola-zaštita i unaprijeđenje prirodne i životne sredine, izvršeno je pošumljavanje okoline Pljevalja sa 10.000 sadnica.

Uprava za šume Crne Gore-područna jedinica Pljevlja gazduje lovištem posebne namjene „Ljubišnja“. Urađena je Lovna osnova (2012-2022.). Kontrola lovišta vrši se od strane reonskih lugara (6-7).

Kontinuirano se vrši kontrola zdravstvenog stanja šuma na 4 bioindikacijske tačke (1. Obzir-Buren, 2. Tara-Kosanica, 3. Korjen, 4. Potkovač). Zastupljena je zaštita šuma od biljnih bolesti i štetočina (47 klopki za insekte i kontrolu populacije, uglavnom za potkornjake). Od strane reonskih lugara vrši se kontrola sakupljanja gljiva i ljekobilja.

10. Za ostvarivanje cilja „Održivi agrobiodiverzitet“ sprovedene su sljedeće aktivnosti:

a) Razvoj organske poljoprivrede (krompir i žitarice)-u periodu 2011-2015. porastao je broj organskih proizvođača u Pljevljima, sa 15 na 36 registrovanih organskih proizvođača. Finansije za organske proizvođače u Pljevljima, kroz subvencije obezbijedene su od strane MPRR (€140.000) i opštine Pljevlja (€20.000).

b) Izrada programa korišćenja planinskih pašnjaka-ima 20 korisnika na teritoriji opštine Pljevlja (na području Prenčana i Bobova). Finansije su obezbijedene od strane MPRR (€13.000).

c) Povećanje stočnog fonda (govedarstvo, ovčarstvo)- u izvještajnom periodu porastao je stočni fond za 110 grla goveda, pri čemu je MPRR obezbjeđivalo subvenciju od 50% u nabavci grla. Cijena po grlu bila je €2.000. Finansije su obezbijedene od strane MPRR (€110.000).

d) Brendiranje pljevaljskog sira-u aprilu 2017. pljevaljski sir dobio je zaštitu oznake porijekla, i to je za sada jedini sir u Crnoj Gori sa bilo kojom zaštitom porijekla. Finansije su obezbijedene od strane MPRR (€55.000) i od strane opštine Pljevlja (€45.000).

e) Unaprijeđivanje pčelarstva i proizvodnja meda-uvedena je manifestacija Dani meda, koja se održava u mjesecu septembru (€3.000 godišnje se izdvaja za ovu manifestaciju). Kroz više različitih programa i projekata MPRR u saradnji sa Savezom pčelara Crne Gore, realizovano je oko €150.000 na području Pljevalja, kroz nabavku pčelinjih društava i opreme. Opština Pljevlja je u izvještajnom periodu realizovala oko €50.000 za oblast pčelarstva (za nabavku košnica za mlade pčelare, edukacije, za opremu i sl.)

f) Edukacije-realizovano je niz edukacija iz oblasti pčelarstva, organske poljoprivrede, voćarstva, kalemljenja, zaštite biljnih zasada, stočarstva i slično.

11. Za ostvarivanje cilja „Razvoj održivog turizma“ sprovedene su sljedeće aktivnosti: 1) uređenje biciklističkih staza (€2.500), 2) tradicionalno se već od 2013. održavaju višednevne biciklističke ture Kraljevo-Pljevlja u organizaciji TO Pljevlja i TO Kraljevo.

Opština Tivat

Kada je riječ o sprovođenju mjera iz LAPBD opštine Tivat u periodu januar 2016-oktobar 2017, realizovano je sljedeće u odnosu na mjere/aktivnosti iz NSB:

mjera/aktivnost: *Institucionalno prilagođavanje i izgradnja mehanizma za učešće javnosti i zainteresovanih grupa u procesima donošenja odluka vezanih za zaštitu biodiverziteta, održivo korišćenje njegovih komponenti i pravednu raspodjelu dobiti od korišćenja genetičkih resursa.*

U opštini Tivat funkcioniše Zeleni tim, čiji su članovi predstavnici institucija i organizacija sa teritorije ove opštine, a čiji je zadatak da prati realizaciju Lokalnog plana zaštite životne sredine i LAPBD, osmišljava programe i vodi akcije u skladu sa navedenim planovima.

mjera/aktivnost: *Stavljanje pod zaštitu područja: Regionalni park/park prirode Vrmac, izrada Studije zaštite.*

U 2015. završena je implementacija IPA projekta "Baština-pokretač razvoja", koji se sprovodio u okviru programa prekogranične saradnje između Hrvatske i Crne Gore. U sklopu navedenog projekta završena je izrada sljedećih studija za Vrmac: Vrmac kako ga vide građani/ke, Prirodne vrijednosti Vrmca, Kulturni pejzaž Vrmca, Kulturna baština Vrmca, Ekonomska valorizacija Vrmca, kao i izrada Priručnika o zaštiti, planiranju i upravljanju baštine i edukativno-promotivnog materijala, brošura i mapa "Krajodrazi", što predstavlja osnovu za izradu Studije zaštite za brdo Vrmac. Međutim, Vrmac još uvijek nije proglašen zaštićenim područjem.

mjera/aktivnost: *Ustanovljavanje upravljača za sva zaštićena prirodna dobra.*

Odlukom o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra *Veliki gradski park* u Tivtu („Sl. list CG/opštinski propisi“, br. 04/15), za upravljača ovog zaštićenog prirodnog dobra određeni je d.o.o. „Komunalno“- Tivat.

Tivatska Solila i *plaža Pržna* nalaze se u zoni morskog dobra, te u skladu sa članom 55, stav 5, Zakona o zaštiti prirode („Sl. list CG“, br. 54/16) zaštićenim prirodnim dobrima koja se nalaze na području morskog dobra upravlja pravno lice nadležno za upravljanje morskim dobrom, tj. JPMD.

mjera/aktivnost: *Izrada Planova upravljanja za sva zaštićena prirodna dobra-plaža Pržna, Tivatska Solila, Veliki gradski park.*

Opština Tivat je u 2015. izradila Plan upravljanja za *Veliki gradski park* („Sl. list CG-opštinski propisi“, 02/16). Za *Tivatska Solila* i *plažu Pržna* nije izrađen Plan upravljanja.

mjera/aktivnost: *Učešće lokalnog stanovništva u upravljačkim strukturama zaštićenih područja prirode.*

U cilju zaštite, očuvanja, unaprijedjenja i održivog korišćenje spomenika prirode *Veliki gradski park* u Tivtu, kao savjetodavno tijelo, Odlukom Predsjednika Opštine Tivat, br. 0101-353-121/1 od 16.03.2017, formiran je Odbor za zaštitu Velikog gradskog parka, čiji su članovi predstavnici: institucija i organizacija, kao i NVO sektora i predstavnik građana.

mjera/aktivnost: *Izrada Studije zaštite za zaštićeno područje Tivatska Solila.*

Za *Tivatska Solila* nije izrađena Studija zaštite.

mjera/aktivnost: *Čišćenje morskog dna od čvrstog otpada.*

U 2016. organizovana je akcija čišćenja morskog dna i obale 27.05. u saradnji sa institucijama i organizacijama sa teritorije opštine na lokacijama: Radovići-plaža Dobra luka i plaža Pecka, Đuraševići-raskrsnica za Grabovac, Župa-obalni dio, Ostrvo cvijeća-obalni dio.

U 2017. organizovano je više akcija čišćenja morskog dna i obale, i to:

- 23.04. na lokacijama: Župa, Lučica Kalimanj, Seljanovo-kod jedriličarskog kluba „Delfin“, Donja Lastva-kod hotela „Kamelija;
- 27.08. na lokaciji Lepetani i
- 16.09. na lokaciji plaža Pecka.

mjera/aktivnost: *Izrada Katastra zagađivača priobalnog mora na području opštine Tivat.*

Preduzeće d.o.o. „Vodovod i kanalizacija“-Tivat vodi registar kanalizacionih ispusta.

mjera/aktivnost: *Uspostavljanje efikasnije kontrole pomorskog saobraćaja na moru, kao i efikasnije kontrole ribarstva i marikulture.*

Lučka kapetanija i Uprava pomorske sigurnosti vrše kontrolu pomorskog saobraćaja. Inspektori morskog ribarstva vrše kontrolu ribarstva i marikulture.

mjera/aktivnost: *Opremanje luke i pristaništa objektima za prihvatanje otpadnih i balastnih voda, opremom za reagovanje u slučaju akcidenata*

U Porto Montenegro posjeduju sljedeću opremu:

- Za otpadne vode: 4 vakum pumpe model BOSH snage 5.5 kw, 2km usisnog crijeva povezanih u sistem. Ovaj sistem omogućava ispumpavanje otpadnih voda sa jahti na svakom vezu u marini sa pritiskom jačine 0,6 bara.
- Za zauljane vode: 40 kontejnera 1m³ kapaciteta, 2 pumpe za ispumpavanje zauljanih voda pritiska jačine 3 bara.
- Oprema za reagovanje u slučaju zagađenja: 350m plutajuće brane, 400l disperzenta, 800 listova upijača, 100m brane za sakupljanje ulja, 400kg sredstva za sakupljanje ulja i masnoća na suvom.

mjera/aktivnost: *Aktivna zaštita biodiverziteta kao cjeline, a posebno komponenti biodiverziteta koje imaju zaštićenu vrijednost.*

Na osnovu člana 18, stav 2, Zakona o zaštiti prirode („Sl. list CG“, br. 54/16), Sekretarijat za uređenje prostora i izgradnju objekata, kao nosilac pripremnih poslova na izradi planske dokumentacije pribavlja akt o uslovima i smjernicama zaštite prirode od AZPŽS.

mjera/aktivnost: *Nastaviti praćenje seobe ptica duž Jadranskog migratornog koridora, a preko područja opštine Tivat.*

NVO "Centar za zaštitu i proučavanje ptica" vrši monitoring ptica selica koje koriste Solila kao odmorište prilikom seobe, kao i vrsta koje borave na ovom području tokom cijele godine.

mjera/aktivnost: *Zaštita seobenog koridora: Luštica, Tivatsko polje, Solila, Vrmac, pažljivim planiranjem i upotrebom prostora.*

U okviru IPA prekograničnog projekta "Posmatranje ptica i ekoturizam na južnom Jadranu-BETSA" koji je realizovan u periodu 15.07.2015-14.11.2016, CZIP i opština Tivat su u saradnji sa projektnim partnerima iz Hrvatske postavili 6 info tabli i 2 odmorišta na Vrmcu, u cilju unaprijeđenja turističke infrastrukture i promocije prirodnog i kulturnog naslijeđa ovog područja

mjera/aktivnost: *Rekonstrukcija infrastrukture u Solilima: čišćenje nasipa, rekonstrukcija mostova, omogućavanje snabdijevanja bazena Solila morskom vodom gravitacionim putem.*

JPMD je realizovalo sljedeće aktivnosti na uređenju i unaprijeđenju Tivatskih solila u 2016: postavljanje kamenih ploča i ivičnjaka, postavljanje nove kapije u dužini od 18m kako bi se ograničio ulaz motornih vozila u rezervat, postavljanje klupa i stola ispred Info punkta, završena je sanacija kamene obloge glavnog nasipa u dužini od 20m, sanaciju oštećenja na čeličnom mostu, kao i sanaciju drvenih mostova. Ovim radovima, takođe, je bila obuhvaćena i sanacija postojećih i izrada nove informativne table. JPMD je izvršilo nabavku opreme za profesionalno posmatranje ptica i to: 1 durbin i 10 dvogleda u cilju poboljšanja i valorizacije ovog rezervata, a koja će biti u funkciji kako pojedinačnih, tako i grupnih organizovanih posjeta. Za potrebe stalnog održavanja ovog rezervata JPMD je izvršilo nabavku ručnog alata.

mjera/aktivnost: *Izrada plana pošumljavanja, pošumljavanje i ozelenjavanje svih područja koja su stradala od požara i drugih elementarnih nepogoda.*

Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj izradio je Plan pošumljavanja za period 2016.-2018. Aktivnosti planirane navedenim Planom, realizuju se kontinuirano, kroz jesenju i proljećnu sadnju. U 2016, na područji Vrmca posađeno je 80 sadnica pitomog kestena, 100 sadnica divljeg kestena i 100 sadnica hrasta medunca, a u 2017. na istom području, u toku proljećne sadnje, posađeno je 96 sadnica divljeg kestena.

Na poluostrvu Luštica 16.09.2017, posađeno je 60 sadnica divljeg šipka, na području koje je bilo zahvaćeno požarom u toku ljeta 2017.

mjera/aktivnost: *Označavanje vidikovaca i odmorišta uz šumske staze.*

Tokom 2016. u okviru projekta Betsa uređeno je i markirano 15 km staza na području Vrmca.

mjera/aktivnost: *Utvrđivanje brojnosti populacija divljači za lovište Luštica.*

Lovačko društvo "Tivat" vrši utvrđivanje brojnosti populacije divljači za lovište Tivat i dostavlja izvještaj MPRR i AZPŽS.

mjera/aktivnost: *Unaprijeđenje seoskog turizma kroz donošenje Strategije ruralnog razvoja.*

Unaprijedjenje seoskog turizma je mjera iz Akcionog plana u Strategiji ruralnog razvoja do 2020, („Sl. list CG-opštinski propisi”, br. 15/15) i u toku 2016. realizovan je 1 Javni poziv i to „Akциони plan uređenja terena, bašte, livade ili vidikovaca u sklopu domaćinstva, a u funkciji pružanja turističkih/ili ugostiteljskih usluga u ruralnom području opštine Tivat” u kojem su za određena sredstva mogla da konkurišu domaćinstva koja se u ruralnom području bave ugostiteljskom djelatnošću–izdavanje apartmana.

mjera/aktivnost: *Promovisanje Tivta kao grada maslinovog ulja.*

Odlukom o proglašenju grada Tivta–gradom maslinovog ulja (“Sl. list CG-opštinski propisi, br. 21/11), opština Tivat pristupila je mreži mediteranskih gradova maslinovog ulja “ReCOMed”, pod pokroviteljstvom UNESCO-a. Potpisivanjem Osnivačkog statuta međunarodne organizacije „Mreža mediteranskih gradova maslinovog ulja” u Imperiji (Italija) u novembru 2011, Crna Gora je postala jedan od osnivača ove međunarodne organizacije. Opština Tivat plaća godišnju članarinu mreži ReCOMed u cilju međunarodnog promovisanja Tivta kao grada maslinovog ulja (linkovi i informacije o opštini Tivat nalaze se na web site-u ReCOMed www.recomed.eu).

mjera/aktivnost: *Proširenje i infrastrukturno unaprijedjivanje postojećih zelenih površina.*

Javne zelene površine uređuju se u skladu sa urbanističkim planovima, projektima pejzažnog, hortikulturnog uređenja i sl. Održavanje javnih površina obavlja „Komunalno“ d.o.o-Tivat u skladu s programom koji donosi Skupština opština Tivat na predlog ovog privrednog društva.

mjera/aktivnost: *Donošenje Programa mjera ruralnog razvoja.*

Za svaku kalendarsku godinu u periodu 2013-2016, sekretarijat nadležan za poslove poljoprivrede donosio je Program podsticajnih mjera u poljoprivedi, uključujući i 2016. (“Sl. list CG-opštinski propisi, br. 7/16).

mjera/aktivnost: *Sprovođenje kampanje na lokalnom nivou za podizanje svijesti o zaštiti biodiverziteta, akcije edukacije mladih po pitanju zaštite i unaprijeđenja biodiverziteta.*

Sekretarijat za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost opštine Tivat i Zeleni tim, u saradnji sa institucijama i organizacijama sa teritorije ove opštine, sprovode akcije, u smislu obilježavanje međunarodno priznatih ekoloških datuma, u cilju podizanje svijesti o zaštiti životne sredine. U 2016. organizovane su 24 akcije, koje su detaljno elaborirane u Izvještaju o radu Zelenog tima za 2016, koji je dostavljen AZPŽS i javno je dostupan na web site-u opštine Tivat, www.opstinativat.com. U 2017. realizovane su 23 akcije.

U periodu januar 2016-oktobar 2017. za aktivnosti Zelenog tima, koje su sprovedene u cilju zaštite i unaprijeđenja životne sredine, opština Tivat utrošila je oko €13.670, pored opredijeljenih donacija.

Za održavanje zaštićenog prirodnog dobra Veliki gradski park u Tivtu, opština Tivat je upravljaču ovog zaštićenog prirodnog dobra „Komunalno“ d.o.o. Tivat uplatila

dotacije u iznosu od €39.600, za period januar 2016-oktobar 2017. U 2017. završena je i I faza sistema za zalivanje u Velikom gradskom parku, u iznosu od €16.410.

Opština Berane

U odnosu na aktivnosti opštine Berane u izvještajnom periodu januar 2016–oktobar 2017. realizovano je sljedeće:

- U cilju zaštite vrijednih ekosistema dat je doprinos u uspostavljanju moratorijuma na eksploataciju šljunka na Limu.
- Uspostavljene su zone sanitarne zaštite vodoizvorišta Merića vrelo, sa kojeg se snabdijeva gradski vodovod.
- Kontinuirano se radi na edukaciji školske populacije i građana o značaju zaštite biodiverzita, kroz realizaciju različitih edukativnih aktivnosti.

Opština Bijelo Polje

U odnosu na aktivnosti opštine Bijelo Polje u izvještajnom periodu januar 2016–oktobar 2017. realizovano je sljedeće:

- Saradnja s NVO-ima koje se bave zaštitom životne sredine i biodiverziteta.

S obzirom na povećanje broja roda koje posjećuju Crnu Goru svake godine, gdje u Bijelom Polju boravi određeni broj, Sekretarijat za ruralni i održivi razvoj je u aprilu 2017. u saradnji sa NVO „Centar za zaštitu i proučavanje ptica“, čija je misija zaštita ptica i njihovih staništa u Crnoj Gori, pomogao proces gniježđenja bijelih roda izdvajanjem određenih finansijskih sredstava za izgradnju vještačkih platformi gnijezda koje imaju za cilj da spriječe izazivanje kratkih spojeva na stubovima sa žicama Elektroprivrede i da osiguraju sigurno gnijezdo rodama.

- Program podsticajnih mjera koje je usvojio Sekretarijat za ruralni i održivi razvoj za 2017.

Sekretarijat za ruralni i održivi razvoj izradio je, a SO Bijelo Polje usvojila Program podsticajnih mjera za ruralni i održivi razvoj za 2017. Program sadrži set mjera u okviru kojih su izrađene i mjere zaštite i unaprjeđenja kako održivog razvoja, tako i biodiverziteta.

Ukupan iznos sredstava opredijeljenih za ovaj Program iznosi €50.000, a finansira se iz budžeta opštine Bijelo Polje

mjera 1. Promocija i edukacija iz oblasti ruralnog i održivog razvoja

Prepoznat je nizak nivo znanja i informisanosti stanovništva o pitanjima održivog razvoja, biodiverziteta, zaštite prirode i životne sredine, upravljanja otpadom, etno i eko turizma itd. Iz tog razloga potrebno je animirati građane, organizovati razne vidove posjeta i razmjene iskustava, organizovati promotivne manifestacije i edukativne kampanje, radionice i projekte. Ulaganje u znanje je osnov svakog razvoja, zato se kao potreba javlja i učešće lokalne samouprave u pokretanju i podsticanju svih onih djelatnosti koje se tiču promocije i edukacije, posebno onih djelatnosti kao što su poljoprivreda, turizam, ruralni i održivi razvoj, koji se nalaze na vrhu prioriteta državne politike razvoja.

Mjera se sprovodi kroz podršku raznim vidovima promotivnih i edukativnih kampanja:

1. Organizovanje i učestvovanje na lokalnim i međunarodnim sajmovima, izložbama i drugim manifestacijama;

2. Realizovanjem edukativnih projekata, programa, akcija i kampanja iz oblasti ruralnog i održivog razvoja, zaštite živote sredine i seoskog turizma;

- Za organizovanje i učestvovanje na lokalnim i međunarodnim sajmovima, izložbama i drugim manifestacijama podrška daje se u obliku kofinansiranja, u iznosu do 70% ukupnih troškova, maksimalno do €2.000.

- Za realizovanje edukativnih projekata, programa, akcija i kampanji iz oblasti ruralnog i održivog razvoja, zaštite životne sredine i seoskog turizma podrška se daje u obliku kofinansiranja u iznosu do 70% ukupne vrijednosti troškova programa, plana ili projekta, maksimalno do €1.500 ili u obliku dodjele granta u vrijednosti do €2.000.

Iznos sredstava opredijeljenih za ovu mjeru je €10.000.

mjera 2. Održivo gazdovanje prirodnim resursima

2.1 Održivo korišćenje planinskih pašnjaka

Bjelopoljska opština veoma je bogata planinskim pašnjacima, koji se tradicionalno koriste putem ekstenzivnog gajenja stoke (goveda, ovce, koze) za proizvodnju mlijeka i mesa. Planinski pašnjaci su, uključujući i katune na njima, posebno bogatstvo koje doprinosi očuvanju biodiverziteta (specifična flora i fauna, korišćenje prilagođenih lokalnih rasa), a ima i poseban ekonomski značaj. Taj sistem omogućava proizvodnju tradicionalnih proizvoda (različite vrste sireva, skorup i druge mlječne proizvode, jagnjeće i druge vrste mesa) koji imaju važnu ulogu u domaćoj kuhinji. Pašnjaci koji se nalaze na teritoriji opštine Bijelo Polje koriste se u periodu od maja do oktobra mjeseca. Korišćenjem ovih površina, raspoloživih livada i pašnjaka, koje se sada veoma malo ili gotovo ne koriste, može se uz relativno male inpute stvoriti značajna nova vrijednost s jedne strane, a sa druge očuvati biodiverzitet i smanjiti negativne posljedice koje prate napuštanje pašnjaka i katunskog načina stočarstva. Ovo je veoma važno i sa stanovišta očuvanja prirode i kulturne baštine. Direktna podrška po uslovnom grlu stoke koja se izdiže na katune i koristi planinsku pašu može stimulisati poljoprivredna gazdinstva da sačuvaju i dalje razvijaju taj sistem proizvodnje, te da se na taj način doprinese očuvanju prirode i biodiverziteta bjelopoljske opštine.

Iznos sredstava opredijeljenih za ovu mjeru je €4.000.

mjera 3. Ublažavanje i smanjenje uticaja prirodnih hazarda

Održiv razvoj i ublažavanje uticaja prirodnih hazarda u oblasti zaštite ljudi i oblasti poljoprivrede (zdravlja domaćih životinja i biljnih kultura), te odgovoran odnos prema biodiverzitetu, između ostalog, podrazumijeva i regulaciju populacije štetnih mikroorganizama, insekata i glodara koji mogu biti uzročnici prenošenja zaraznih bolesti, kako na ljude tako i na domaće životinje.

Da bi se lanac prenošenja zaraznih bolesti prekinuo, neophodno je sprovesti adekvatne preventivne mjere zaštite, kao što su dezinfekcija, dezinsekcija i deratizacija, kako bi se preduprijedile i smanjile štetne posljedice ovog hazarda. Mjere poput ovih predstavljaju neophodnu preventivnu komponentu u zaštiti ljudi i osnov za održiv razvoj poljoprivrede i očuvanje biodiverziteta u smislu zaštite domaćih životinja.

Podrška se daje za terensko i tehničko sprovođenje mjera dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije. Sprovođenje postupaka dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije može vršiti isključivo pravno lice koje ima ovlaštenje i sertifikat za ovu vrstu poslova, obučen kadar i odgovarajuću opremu i sredstva za rad, a nakon dostavljanja ponude i potpisivanja ugovora sa Sekretarijatom za ruralni i održivi razvoj opštine Bijelo Polje o ovoj vrsti usluge. Jedan od glavnih ciljeva ove mjere, pored razvoja poljoprivrede je i zaštita biodiverziteta.

Iznos sredstava opredijeljenih za ovu mjeru je €10.000.

Ukupan iznos sredstava za mjeru, iz ovog Programa podsticajnih mjera, koje se odnose na zaštitu biodiverziteta iznosi €24 000.

Prijestonica Cetinje

Aktivnosti iz LAPBD Prijestonice Cetinje za period januar 2016-jun 2017, vezano za izradu Studije zaštite za 2 gradska parka, Njegošev park i park „13 jul“ na Cetinju, nijesu realizovane zbog nedostatka finansijskih sredstava.

Turističko preduzeće Lipska pećina d.o.o. Cetinje je u periodu oktobar 2016-decembar 2017. sprovelo niz aktivnosti na zaštiti prirodnog dobra Lipska pećina, i to:

1. Na osnovu rješenja AZPŽS (br. UPI-1926/12 od 29.08.2016.) formiran je Nadzorni organ za praćenje radova izgradnje i uređenja staza u zaštićenom prirodnom dobru "Lipska pećina" (br. 73 od 17.12.2016.). Cilj Nadzornog organa je, da tokom procesa izgradnje dodatnih staza u Lipskoj pećini, ne dozvoli promjenu zatečenog stanja vrijednog pećinskog nakita, promjene koje mogu uticati na funkcionisanje značajnih vodenih tokova, kao i da prati i ne dozvoli ispuštanje ili odlaganje zagađujućih materijala u zoni izvođenja radova.

2. U saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Zavodom za školstvo, Turističko preduzeće Lipska pećina d.o.o. Cetinje, dobilo je saglasnost da u crnogorskim osnovnim školama u razredima od petog do devetog, u sklopu časa geografije drži prezentacije o speleološkim objektima u Crnoj Gori. Imajući u vidu da se radi o novom vidu turističke usluge, koja nije poznata lokalnom tržištu i nedovoljnoj informisanosti lokalnog stanovništva o značaju očuvanja speleoloških objekata, pokrenut je projekat kako bi na najbolji mogući način podstakli buduće generacije ka očuvanju pećina i jama, kako zbog vodostaja, tako i zbog zaštite biodiverziteta. Projekat je pokrenut na inicijativu Turističkog preduzeća Lipska pećina d.o.o. Cetinje. Prezentacija je kreirana od strane obučenog osoblja TP Lipska pećina, a revidovana je od strane crnogorskog speleologa, prof. Barovića. Edukacija se sprovodila tokom 2016. i 2017.

3. U 2016. započeta su mjerenja temperature, vlažnosti vazduha i atmosferskog pritiska u zaštićenom prirodnom dobru Lipska pećina. Tokom 2017. detaljna ispitivanja se nastavljaju s ciljem pridobijanja komparativnih podataka. Lipska pećina je već ušla u proces ispitivanja pećinskog biodiverziteta i pećinskog okruženja, kao i ispitivanja pećinske flore i faune. U cilju dobijanja kvalitetnih rezultata i ostvarivanja saradnje sa stručnjacima u državi angažovan je Prirodno matematički fakultet Univerziteta Crne Gore. Naime, do sada se saznalo da u pećini žive: pećinski paukovi, rakčići, puževi, slijepi miševi, kao i mnogobrojni mikroorganizmi. Pored ovoga, nađeni su i životinjski oblici koji su u procesu identifikacije.

4. Tokom IV kvartala 2017. TP Lipska pećina je izdala online brošuru o pećinskim životinjama koje žive u Lipskoj pećini. Brošura je edukativnog karaktera i kreirana je s ciljem boljeg razumijevanja i upoznavanja životinjskih vrsta koje žive u Lipskoj pećini i upoznavanja njihovog lanca ishrane. Ovaj vid projekta je samoinicijativno pokrenulo Turističko preduzeće Lipska pećina d.o.o. Cetinje, kako bi po prvi put u Crnoj Gori imali istraživanje životinjskih vrsta koje žive u crnogorskim pećinama.

5. Po godišnjem operativnom planu i programu upravljanja, TP Lipska pećina u 2017. očekuje broj od 20.000 posjetilaca.

Opština Plužine

U odnosu na aktivnosti opštine Plužine u izvještajnom periodu januar 2016–oktobar 2017. realizovano je sljedeće:

- Kroz djelatnost Parka prirode „Piva“ na dijelu prostora opštine realizuju se ciljevi definisani u LAPBD i Petogodišnjem planu upravljanja, a tiču se zaštite prostora Parka, praćenja stanja flore i faune na prostoru Parka, evidentiranju uočenih promjena i angažovanju stručnih lica u cilju zaštite i sprječavanja narušavanja ekosistema.

- Park prirode kroz svoje programske akte sprovodi i planira programe edukacije u školama o značaju i potrebama zaštite životne sredine i tokom oktobra i novembra 2017. u saradnji s Obrazovnim centrom u Plužinama iste je realizovao.

- Osnivanjem Parka prirode „Piva“ formirano je i Savjetodavno tijelo sastavljeno od različitih činilaca i to predstavnika: MORT-a, MPRR, predstavnika lokalnog stanovništva, JPNP, UNDP-ija, Skupštine opštine Plužine, lokalnih preduzetnika, NVO sektora.

- Tokom perioda januar 2016-oktobar 2017. u zaštitu prirode opština Plužine uložila je cca €400.000, i to kroz svoja ulaganja u infrastrukturu i zaštitu prirode, ali i kroz rad Parka prirode „Piva“ koji je prihode ostvarivao najvećim dijelom iz sopstvene djelatnosti, a dijelom iz budžeta opštine Plužine.

V) ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

NSB s Akcionim planom za period 2016-2020. predviđa realizaciju 62 mjere. Od ukupno 62 mjere, **52 mjere (u cjelosti ili djelimično) odnosile su se na izvještajni period januar 2016-decembar 2017.** Od relevantne 52 mjere za izvještajni period, najveći broj od **46 mjera (88% ukupnog broja mjera)** ima karakter kontinuirane realizacije do 2020. (34 mjere), do 2019. (1 mjera) i do 2018. (11 mjera). U izvještajnom periodu **potrebno je bilo završiti realizaciju 6 mjera.**

Izvještaj je pokazao da se gotovo sve mjere koje treba u kontinuitetu sprovoditi do 2018, odnosno do 2019. i 2020, realizuju. U ovom trenutku nije moguće iskazati stepen realizacije tih mjera za koje su započete aktivnosti i koje su u toku.

Kada je riječ o mjerama koje je bilo potrebno realizovati zaključno sa 2017, od predviđenih 6 mjera, **u cjelosti su realizovane 2 mjere, i to:** 1) osnivanje i formalizovanje tijela za saradnju sa lokalnom populacijom i biznisima u zaštićenim područjima (socio-ekonomski forumi) i 2) podrška integraciji biodiverziteta kod pripreme SEA, planova i programa i drugih dokumenata kroz jačanje međusektorske saradnje. Kada je riječ o preostale 4 mjere koje nijesu u cjelosti realizovane do kraja 2017, **realizacija 2 mjere je u toku**, dok za preostale 2 mjere: 1) tijelo za saradnju sa naučnom i stručnom javnošću, NVO i JLS osnovano i operativno (Forum za biodiverzitet) i 2) osigurati princip pravedne raspodjele koristi od genetičkog diverziteta u planovima i programima, nije bilo aktivnosti u izvještajnom periodu.

Opšta ocjena na bazi implementacije NSB u proteklom dvogodišnjem periodu je da iako postoji progres u integraciji mjera zaštite biodiverziteta u sektorske politike i planove (prostorno planiranje, vodoprivreda, šumarstvo, ribarstvo, lov, energetika i saobraćaj), neophodno je dalje unaprijeđenje saradnje institucija po ovom pitanju i izrade baznih osnova za donošenje adekvatnih odluka i mjera. Takođe, iako su evidentni napor u kontroli nelegalnih aktivnosti od strane inspekcijskih službi, iste treba intenzivirati. Neophodno je donijeti sva planska dokumenta iz oblasti šumarstva, koja će adekvatno definisati mjere zaštite biodiverziteta, kao i vršiti strožiju kontrolu koncesionih ugovora. Takođe, neophodno je obezbijediti u najskorijem periodu procjene turističke nosivosti zaštićenih područja, kao i sredstva za sistematizovana istraživanja invazivnih vrsta.

Procjena statusa i rasprostranjenosti zakonski zaštićenih i NATURA 2000 vrsta i staništa, kao i procjena prijetnji kojima su ona izložena, realizuju se kroz pokrenute projektne aktivnosti ("Uspostavljanje NATURA 2000 mreže" i CSBL), i u ograničenom obimu kroz program praćenja stanja i istraživanja biodiverziteta, shodno budžetskim mogućnostima. Iako se sprovode određene aktivnosti, njihov obim još uvijek nije na nivou koji omogućava sveobuhvatnu procjenu stanja, ugroženosti i rasprostranjenja zakonom zaštićenih i NATURA 2000 vrsta.

Proces identifikacije područja ekološke mreže realizuje se kroz projekat "Uspostavljanje NATURA 2000 mreže", podržan od strane EU kroz IPA, a kojim će biti pokriven jedan dio teritorije Crne Gore. Druge projektne inicijative treba da pokriju preostali dio teritorije Crne Gore.

Inicirane su brojne aktivnosti čiji rezultat treba da doprinese povećanju teritorije pod zaštitom u skorijem periodu u Crnoj Gori. U izvještajnom periodu proglašena su 2 nova zaštićena područja (park prirode "Dragišnica i Komarnica" i spomenik prirode "Kanjon rijeke Cijevna"), a u toku je procedura proglašenja dodatnih zaštićenih područja. Nije bilo aktivnosti na proglašenju morskih zaštićenih područja, pa je neophodno intenzivirati aktivnosti na uspostavljanju prvih morskih zaštićenih područja.

Kada je riječ o upravljanju podacima u oblasti biodiverziteta, napravljeni su početni koraci ka uspostavljanju ovog sistema kroz projekte "Uspostavljanje informacionim sistemom Agencije za zaštitu životne sredine", „Jačanje planiranja sistema zaštite prirode u Jugo-istočnoj Evropi“ i ORF BIMR. Međutim, neophodan je nastavak aktivnosti po ovom pitanju kako bi se uspostavile baze za buduću NATURA 2000 mrežu, floru i faunu Crne Gore, speleološke objekte itd.

U zaključku, može se konstatovati da, i pored značajnih aktivnosti sprovedenih u izvještajnom periodu januar 2016–decembar 2017. na realizaciji mjera iz NSB s Akcionim planom za period 2016-2020, neophodno je intenzivirati realizaciju planiranih aktivnosti. U cilju veće podrške relevantnim institucijama u procesu realizacije NSB s Akcionim planom za period 2016-2020. preporučuje se izdvajanje većih finansijskih sredstava iz budžeta. Takođe, neophodno je unaprijeđenje međusektorske saradnje u svrhu adekvatnije primjene i integracije mjera zaštite prirode u relevantne sektorske politike.

Akcioni plan uz NSB, koji je zasnovan na globalno uspostavljenim Aichii ciljevima ("*Aichi Targets*"), prati strateško opredjeljenje države po pitanju potrebe očuvanja nacionalnog biodiverziteta, a što je iskazano u važećim strateškim dokumentima. Ovaj dokument usvaja i novi konceptualni pristup baziran na potrebi da se snažno doprinese ostvarenju ključnih oblasti za ostvarenje NSB, kao što su: edukacija, komunikacija, podizanje svijesti u oblasti biodiverziteta i efikasnija integracija zaštite biodiverziteta u druge sektorske politike i aktivnosti.

I u samoj NSB je napisano da se postavljeni ciljevi ne mogu ostvariti samo djelovanjem resornih institucija, već je neophodna široka nacionalna mobilizacija resursa po ovom pitanju da bi postigli zajednički uspjeh. Ovo iz razloga jer su postavljene mjere ambiciozne i ima ih veliki broj, čak i za mnogo razvijenije države od Crne Gore. Imajući u vidu tu činjenicu, dosadašnji stepen realizacije mjera iz Akcionog plana iz NSB smatra se veoma zadovoljavajućim.

Shodno navedenom predlažemo da Vlada Crne Gore donese sljedeće

Z A K L J U Č K E:

1. Vlada Crne Gore, na sjednici od _____ 2018. godine je razmotrila i usvojila Izvještaj o implementaciji Nacionalne strategije biodiverziteta sa Akcionim planom za period 2016-2020. (izvještajni period: januar 2016-decembar 2017.).
2. Zadužuju se Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo finansija, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo ekonomije,

Uprava za inspekcijske poslove, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine, Uprava za šume, Uprava pomorske sigurnosti, Javno preduzeće za nacionalne parkovi i ostali upravljači zaštićenih prirodnih dobara, Javno preduzeće Morsko dobro, PROCON, i preporučuje organima jedinica lokalne samouprave da, shodno Akcionom planu, realizuju mjere po predviđenoj dinamici.

3. Zadužuje se Ministarstvo održivog razvoja i turizma da i dalje vrši evaluaciju sprovođenja usvojenog Akcionog plana.

4. Zadužuje se Ministarstvo održivog razvoja i turizma da o realizaciji usvojenog Akcionog plana dvogodišnje informiše Vladu.